

MEDEDELING

Referentienummer: MLER_142
Datum: 2011-10-19
Gewijzigd: 2023-09-11
Contact: Dienst Lerenden
barbara.heyde@katholiekonderwijs.vlaanderen - 02 507 08 66

Flexibele leertrajecten in het voltijds gewoon secundair onderwijs

1	Wetgeving.....	5
2	Overleg en afstemming.....	6
3	Vrijstellingen voor cognitief sterk functionerende leerlingen en voor leerlingen met tijdelijke leermoeilijkheden of -achterstanden	6
3.1	Wetgeving	6
3.2	Doelgroep	7
3.2.1	Cognitief sterk functionerende leerlingen.....	9
3.2.2	Leerlingen met tijdelijke leermoeilijkheden of leerachterstanden voor één of meer vakken 9	
3.3	Specifieke voorwaarden.....	11
3.3.1	Vrijstellen van het volgen van bepaalde onderdelen van de vorming van een bepaald structuuronderdeel en de vervanging door andere onderdelen	11
3.3.2	Beperkt tot vakonderdelen, tenzij het vak vervangen wordt door het vak Nederlands voor leerlingen met tijdelijke leermoeilijkheden of -achterstanden of tenzij de doelen van het vak bereikt zijn voor cognitief sterk functionerende leerlingen	12
3.3.3	Gedurende een deel of het geheel van het schooljaar	13
3.3.4	Met respect voor de finaliteit van het structuuronderdeel	13
3.3.5	Beslissing van de voltallige klassenraad.....	14
3.3.6	Akkoord van de ouders	15
3.3.7	Schriftelijk en gemotiveerd vastleggen	15
3.4	Gevolgen voor het schoolreglement.....	15
3.5	Conclusie	16
4	Vrijstellingen voor leerlingen die al geslaagd zijn voor bepaalde onderdelen binnen het secundair onderwijs	17
4.1	Wetgeving	17
4.2	Doelgroep	17
4.3	Specifieke voorwaarden.....	18
4.3.1	Al geslaagd voor dezelfde onderdelen binnen het secundair onderwijs.....	18
4.3.2	De vrijgekomen uren worden besteed aan een individueel lesprogramma	18

4.3.3	Advies van de delibererende klassenraad	19
4.4	Gevolgen voor het schoolreglement	19
4.5	Conclusie	20
5	Afwijking op de toelatingsvoorwaarden tot een 2de leerjaar van een graad.....	20
5.1	Wetgeving	21
5.2	Doelgroep	22
5.3	Specifieke voorwaarden.....	23
5.3.1	Invulling leertraject	23
5.3.2	Gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad na overleg met de delibererende klassenraad.....	23
5.3.3	Tekorten voor bepaalde programmaonderdelen.....	24
5.3.4	Uitreiking van een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling	24
5.3.5	Overgang van een leerling die vóór het einde van het 2 ^{de} leerjaar overstapt naar een structuuronderdeel waar die afwijking niet geldt.....	24
5.3.6	Beslissing van de delibererende klassenraad van het 2 ^{de} leerjaar van de graad	24
5.4	Gevolgen voor het schoolreglement	25
5.5	Conclusie	25
6	Uitstellen van de studiebekrachtiging tot het einde van de graad voor alle leerlingen van een structuuronderdeel	26
6.1	Wetgeving	27
6.2	Doelgroep	28
6.3	Specifieke voorwaarden.....	28
6.3.1	Delibererende klassenraad op het einde van het 1 ^{ste} leerjaar van de graad?	28
6.3.2	Uitreiking van een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling	29
6.3.3	Overgang van leerling die vóór het einde van het 2 ^{de} leerjaar overstapt naar een structuuronderdeel waar die afwijking niet geldt.....	29
6.3.4	Beslissing van de delibererende klassenraad van het 2 ^{de} leerjaar van de graad	29
6.4	Gevolgen voor het schoolreglement	30
6.5	Conclusie	30
7	Vrijstellingen voor leerlingen met een topkunstenstatuut.....	30
7.1	Wetgeving	31
7.2	Doelgroep	32
7.3	Specifieke voorwaarden.....	32
7.4	Gevolgen voor het schoolreglement.....	33
7.5	Conclusie	33
8	Vrijstellingen voor leerlingen met een topsportstatuut	33
8.1	Wetgeving	34
8.2	Doelgroep	35
8.3	Specifieke voorwaarden.....	35
8.4	Gevolgen voor het schoolreglement.....	36
8.5	Conclusie	36
9	Flexibele trajecten voor leerlingen van een 7de leerjaar (Se-n-Se-opleiding).....	36
9.1	Afwijking op de toelatingsvoorwaarden tot een 7 ^{de} leerjaar	36
9.1.1	Wetgeving	36
9.1.2	Doelgroep	37

9.1.3	Specifieke voorwaarde	37
9.1.4	Gevolgen voor het schoolreglement	37
9.2	Vrijstellingen voor leerlingen van een 7 ^{de} leerjaar (Se-n-Se-opleiding)	37
9.2.1	Wetgeving	37
9.2.2	Doelgroep	38
9.2.3	Specifieke voorwaarden	38
9.2.4	Gevolgen voor het schoolreglement	38
9.3	Spreaden van een 7 ^{de} leerjaar (Se-n-Se-opleiding) over een dubbele studieduur	38
9.3.1	Wetgeving	38
9.3.2	Doelgroep	39
9.3.3	Specifieke voorwaarden	39
9.3.4	Gevolgen voor het schoolreglement	39
9.4	Conclusie	40

Sinds 1 september 2011 kunnen scholen - door gebruik te maken van één of meerdere flexibele leertrajecten - afwijken van twee belangrijke uitgangspunten van de leerlingenreglementering, m.n.:

- Het begrip “regelmatige leerling”, dat inhoudt dat een regelmatige leerling beantwoordt aan de toelatingsvoorwaarden tot het leerjaar waarin hij is ingeschreven en het geheel van de vorming van dat leerjaar werkelijk en regelmatig volgt, behoudens in geval van gewettigde afwezigheid.
- De werking van de delibererende klassenraad, die impliceert dat hij in principe op het einde van het schooljaar beslist over het al dan niet geslaagd zijn van de leerling.

Dit kan enkel indien voldaan is aan een aantal voorwaarden. Een principiële beslissing van het schoolbestuur is een voorwaarde die geldt voor alle flexibele trajecten.

De regelgeving is vrij complex:

- De voorwaarden waaraan de flexibele trajecten moeten voldoen, zijn uitgebreid en verschillend voor elk traject.
- Een aantal flexibele trajecten gelijken sterk op elkaar en mikken voor een deel op dezelfde doelgroepen (bv. ex-OKAN-leerlingen en leerlingen die rechtstreeks uit een ander landsdeel of het buitenland komen, leerlingen die van studierichting veranderd zijn).
- Het begrip “flexibel traject” zorgt soms zelf voor verwarring. Scholen hanteren dit begrip ook geregeld voor leerlingen die een aangepast leertraject volgen op basis van aanverwante regelgeving:
 - Leerlingen met een gemotiveerd verslag, leerlingen die wegens ziekte of ongeval, of wegens specifieke onderwijsbehoeften, het programma niet volledig kunnen volgen, kunnen worden vrijgesteld van (onderdelen van) vakken. Ook een spreiding van het lesprogramma van één leerjaar over twee schooljaren (of een graad over drie schooljaren) is een mogelijkheid.
 - Ook leerlingen die houder zijn van een eindstudiebewijs van het secundair onderwijs en een bijkomend eindstudiebewijs willen behalen, kunnen vrijgesteld worden van (onderdelen) van vakken.

Mogelijk zorgt het recht op redelijke aanpassingen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften als gevolg van het M-decreet voor bijkomende verwarring (zie punt 3.1). Aansluitend daarbij is het belangrijk dat scholen zich ervan bewust zijn dat het toepassen van een flexibel traject veronderstelt dat de leerling binnen het gemeenschappelijk curriculum (GC) blijft. Vandaar dat bij het toekennen van vrijstellingen er steeds op gewezen wordt dat de finaliteit van het structuuronderdeel niet mag aangetast worden en dat de vrijstellingen geen afbreuk mogen doen aan de studiebekrachtiging. Er kan m.a.w. nooit sprake zijn van een individueel aangepast curriculum (IAC). Een IAC is enkel mogelijk voor leerlingen die in het bezit zijn van een verslag dat toegang geeft tot het buitengewoon onderwijs.

Je vindt hierover meer informatie in de volgende mededelingen:

- Vrijstelling van vakken en/of vakonderdelen in het voltijds gewoon secundair onderwijs (MLER_060)
- [Zorg voor de zieke leerling in de secundaire school](#) (MLER_126)
- Toelichting bij het decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (M-decreet) (MLER_011)

- Het gemeenschappelijk curriculum (GC) en individueel aangepast curriculum (IAC) in het gewoon voltijds secundair onderwijs (MLER_026)

Omdat de regelgeving fundamenteel verschillend is, is het belangrijk om te weten welke regelgeving op welke situaties van toepassing is. In deze mededeling gaan we enkel in op de flexibele trajecten. Het belangrijkste verschil is de principiële beslissing van het schoolbestuur als voorwaarde. **Een school kan pas een flexibel traject toepassen nadat het schoolbestuur een principiële beslissing heeft genomen die dit mogelijk maakt** (als ook aan de andere voorwaarden is voldaan).

Enkel door zicht te krijgen op het volledige plaatje kunnen schoolbesturen en scholen weloverwogen beslissingen nemen. Wegens het grote aantal mogelijkheden en de complexiteit van de regelgeving beperkt Katholiek Onderwijs Vlaanderen zich in deze mededeling niet enkel tot het geven van een overzicht van de mogelijkheden, maar weegt het ook telkens voor- en nadelen tegenover elkaar af. Uiteindelijk is het steeds het schoolbestuur dat de knopen doorhakt.

Bij elk flexibel traject geven we letterlijk de wetgeving weer. Ook al is het een zeer technische materie, het biedt de mogelijkheid om te controleren wat de wetgeving zegt en welke vertaling Katholiek Onderwijs Vlaanderen hieraan geeft. We gaan immers bij elk flexibel traject dieper in op de consequenties die de toepassing van de regelgeving kan hebben voor de scholen.

In 2013 evalueerde Katholiek Onderwijs Vlaanderen de flexibele trajecten. Vragenlijsten voor directies peilden naar de mate waarin het schoolbestuur een principiële beslissing had genomen, het aantal flexibele trajecten dat effectief werd toegepast en het belang dat de directies hieraan hechtten. We nemen de resultaten van de evaluatie mee in deze mededeling.

Nieuwe regelgeving vanaf september 2022 maakt nog slechts beperkt het onderscheid tussen de toelatingsklassenraad, de begeleidende klassenraad en de delibererende klassenraad, men spreekt algemeen over de klassenraad. Voor de duidelijkheid en de leesbaarheid van deze tekst, blijven we de rol en bevoegdheid van de klassenraad verduidelijken door telkens er sprake is van de klassenraad, te vermelden of het gaat om een de toelatingsklassenraad, de begeleidende klassenraad of de delibererende klassenraad.

1 Wetgeving

De flexibele trajecten zijn op verschillende plaatsen in de regelgeving terug te vinden:

- [Besluit van de Vlaamse Regering van 17 december 2010](#) houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs (hierna: Codex Secundair Onderwijs);
- [Besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2002](#) betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs;
- [Besluit van de Vlaamse Regering van 15 juli 2022](#) over de organisatie van het secundair onderwijs, wat leerlingen betreft.

De regelgeving wordt toegelicht in de volgende ministeriële omzendbrieven:

- [ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999](#) betreffende structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs;
- [ministeriële omzendbrief SO/2005/04 van 8 juli 2005](#) betreffende afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs.

2 Overleg en afstemming

Vooraleer het schoolbestuur beslist of één of meer van haar scholen gebruik kan maken van één of meer van de afwijkingen, wordt best nagegaan of er een draagvlak is voor de grotere flexibiliteit die men wil toepassen. Indien het schoolbestuur principieel bereid is om meer flexibiliteit mogelijk te maken in de individuele leertrajecten van leerlingen op grond van specifieke onderwijskundige argumenten, zal het dat via de directeur ter sprake brengen op het niveau van de school en de scholengemeenschap. Er zijn besprekingen gewenst op de volgende niveaus:

- **School**
Het doorvoeren van meer flexibiliteit heeft consequenties voor de onderwijspraktijk (gedifferentieerde aanpak, individueel programma, deliberatieproces, ...) van de personeelsleden die ze moeten toepassen. De beslissingen die genomen worden, moeten dus in de eerste plaats gedragen zijn door de verschillende betrokkenen in de school zelf. Indien de afwijkingen die overwogen worden, gevolgen hebben voor de arbeidsverhoudingen of de werkomstandigheden van de personeelsleden, worden die onderhandeld in het LOC of de ondernemingsraad.
- **Scholengemeenschap**
Scholengemeenschappen hebben de decretale opdracht om afspraken te maken over leerliniëoriëntering en -begeleiding. Aangezien de afwijkingen hierop rechtstreeks betrekking hebben, is het logisch dat dit binnen de scholengemeenschap besproken wordt. Het verdient aanbeveling om tot een zekere afstemming te komen, al hoeft dit niet te betekenen dat elke school straks dezelfde afwijkingen zal toepassen. In een beperkt aantal gevallen kan een lokaal overleg nuttig zijn dat het niveau van de scholengemeenschap overstijgt. Indien de afwijkingen die overwogen worden, gevolgen hebben voor de arbeidsverhoudingen of de werkomstandigheden van de personeelsleden, worden deze onderhandeld in het OCSG.
- **Schoolbestuur**
Het schoolbestuur beslist - in het verlengde van de gevoerde besprekingen - welke afwijkingen precies in welke scholen zullen worden toegepast.

3 Vrijstellingen voor cognitief sterk functionerende leerlingen en voor leerlingen met tijdelijke leerproblemen of -achterstanden

Dit flexibel traject houdt in dat een voltallige klassenraad kan beslissen om cognitief sterk functionerende leerlingen en leerlingen met tijdelijke leerproblemen of -achterstanden vrij te stellen van bepaalde onderdelen van de vorming. Deze onderdelen moeten worden vervangen door andere vormingsonderdelen waarbij de finaliteit van het structuuronderdeel niet mag worden aangetast.

3.1 Wetgeving

- [Codex Secundair Onderwijs](#), art. 136/6
“Het schoolbestuur kan op grond van specifieke onderwijskundige argumenten en met het oog op het aanbieden van meer individuele leertrajecten, beslissen om voor een leerling of leerlingengroep af te wijken van de voorwaarde, vermeld in artikel 252, §1, a), 2), onder de volgende modaliteiten:
1° het individueel vrijstellen van het volgen van bepaalde onderdelen van de vorming van een bepaald structuuronderdeel gedurende een deel of het geheel van het schooljaar en de vervanging door andere onderdelen die de finaliteit van het structuuronderdeel niet aantasten, mits de toelatings- of begeleidende klassenraad, naargelang van het geval, een gunstige

beslissing neemt én mits akkoord van de betrokken personen¹, voor een leerling die onderwijsbehoeften heeft omwille van:

- a) hetzij cognitief sterk functioneren;*
- b) hetzij tijdelijke leermoeilijkheden of leerachterstanden voor een of meer vakken, die niet vallen onder de toepassing van artikel 136/2;*

2° in voorkomend geval:

- a) bestaat de toelatingsklassenraad, voor wat het onderwijzend personeel betreft en in afwijking op de vigerende regelgeving, uit alle leden van het structuuronderdeel waarvoor de leerling opteert;*
- b) kunnen voor de doelgroep vermeld in 1° b), individuele vrijstellingen nooit worden verleend voor het geheel van een vak, tenzij laatstbedoeld vak wordt vervangen door het vak Nederlands;*
- c) worden individuele vrijstellingen en vervangingen schriftelijk en gemotiveerd vastgelegd;*
- d) doen individuele vrijstellingen en vervangingen geen afbreuk aan de studiebekrachtiging.*
- e) kunnen voor de doelgroep vermeld in 1°, a), individuele vrijstellingen worden verleend voor het geheel van een vak door de klassenraad, indien duidelijk blijkt dat de doelen ervan al bereikt zijn.”.*

Het artikel stelt dat kan afgeweken worden van de voorwaarde, vermeld in artikel 252, §1, a), 2). Artikel 252 bepaalt dat een regelmatige leerling “*het geheel van de vorming van het leerjaar werkelijk en regelmatig dient te volgen, behalve bij gewettigde afwezigheid*”.

- [Ministeriële omzendbrief SO/2005/04 van 8 juli 2005](#) over afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs, punt 2.2.6.

3.2 Doelgroep

- De regelgeving bakent duidelijk af welke leerlingen in aanmerking komen voor dit flexibel traject. Concreet gaat het over leerlingen die onderwijsbehoeften hebben wegens:
 - *cognitief sterk functioneren;*
 - *tijdelijke leermoeilijkheden* voor één of meer vakken, die niet vallen onder de toepassing van artikel 136/2;
 - *tijdelijke leerachterstanden* voor één of meer vakken, die niet vallen onder de toepassing van artikel 136/2.
- Binnen de huidige regelgeving beschikt een school over een aantal mogelijkheden om tegemoet te komen aan de individuele onderwijsbehoeften van deze leerlingen. Dit geldt bv. voor de meeste stimulerende, differentiërende, remediërende, compenserende en dispenserende maatregelen. Bij een interne klasdifferentiatie geldt voor de leerling in principe hetzelfde leerplan als voor zijn medeleerlingen. Er kan wél een onderscheid gemaakt worden tussen basis en verdieping. Het verwachte beheersingsniveau heet basis. Dat is in principe het te realiseren niveau voor alle leerlingen. Verdieping houdt een hoger beheersingsniveau in. Voor een aantal leerlingen kunnen de doelstellingen voor de vakken waarmee ze problemen hebben, bv. beperkt blijven tot het basisniveau. Bij de concrete invulling van de interne klasdifferentiatie is een prospectieve benadering belangrijk. Welke leerinhouden zijn cruciaal met het oog op een goede doorstroming naar het daaropvolgende leerjaar? In de evaluatie zullen basisdoelstellingen het grootste deel uitmaken, terwijl de evaluatie van verdiepingsdoelstellingen eerder een bijkomende houvast geeft bij de oriëntering van de leerlingen naar een volgend leerjaar.

¹ Hiermee worden de personen bedoeld die het ouderlijk gezag uitoefenen of in rechte of in feite de minderjarige leerplichtige onder hun bewaring hebben of de meerderjarige leerling zelf.

Voor een aantal leerlingen zullen deze maatregelen echter niet volstaan. Een flexibel traject biedt voor deze leerlingen kansen om beter in te spelen op hun specifieke behoeften.

- De regelgeving verwijst expliciet naar “*leerling of leerlingengroep*”. Het komt het schoolbestuur toe te beslissen voor welke “*leerling of leerlingengroep*” afgeweken kan worden van het begrip regelmatige leerling. In een *eerste stap* kan het schoolbestuur ervoor kiezen om slechts één doelgroep in aanmerking te laten komen voor dit flexibel traject of de mogelijkheid open te houden voor meerdere doelgroepen.

Een *tweede stap* is om de doelgroepen inhoudelijk verder af te bakenen.

Voor cognitief sterk functionerende leerlingen is dit minder belangrijk omdat dit reeds een vrij duidelijk afgebakende doelgroep is.

De leerlingen met tijdelijke leermoeilijkheden of leerachterstanden voor één of meer vakken vormen daarentegen een zeer uitgebreide en heterogene groep. Het is belangrijk dat deze doelgroepen nader gedefinieerd worden. Indien dit niet gebeurt (bv. door in het schoolreglement louter te verwijzen naar leerlingen met tijdelijke leermoeilijkheden of leerachterstanden voor één of meer vakken), bestaat de kans dat scholen geconfronteerd worden met de meest uiteenlopende vragen van leerlingen/ouders. En geen enkele vraag kan “zo maar” worden afgewimpeld. Elke individuele vraag die past binnen het afgesproken algemene kader, moet door de voltallige klassenraad worden behandeld. De afbakening mag ook niet te eng zijn. Anders zouden bepaalde situaties waarin men in principe geen problemen zou hebben om de afwijkingen toe te passen, niet kunnen (of een nieuw besluitvormingsproces noodzakelijk maken).

- Bij leerlingen met tijdelijke leermoeilijkheden of -achterstanden gaat het over leerlingen die niet vallen onder de toepassing van artikel 136/2 van de [Codex Secundair Onderwijs](#). Dat artikel werd ingevoegd door het M-decreet en omschrijft het recht op redelijke aanpassingen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften: “*De bepaling van artikel 252, § 1, a), 2), houdt ook in dat in het bijzonder voor een leerling met specifieke onderwijsbehoeften op grond van specifieke onderwijskundige argumenten de vorming van een bepaald structuuronderdeel gedurende een deel of het geheel van het schooljaar aangepast wordt door het doen van gepaste en redelijke aanpassingen, waaronder het inzetten van remediërende, differentiërende, compenserende of dispenserende maatregelen naargelang de noden van de leerling. [...]*”

Concreet betekent dit dat de regelgeving voortaan de volgende groepen onderscheidt:

- Leerlingen die vallen onder de toepassing van artikel 136/2
Het gaat om leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Dat zijn leerlingen “*met langdurige en belangrijke participatieproblemen die te wijten zijn aan het samenspel tussen: 1° één of meerdere functiebeperkingen op mentaal, psychisch, lichamelijk of zintuiglijk vlak en; 2° beperkingen bij het uitvoeren van activiteiten en; 3° persoonlijke en externe factoren.*” Uit deze definitie blijkt dat er steeds sprake is van een samenspel tussen context- en **persoonskenmerken**. Deze leerlingen hebben recht op redelijke aanpassingen. Zij hoeven niet terug te vallen op een flexibel traject om in aanmerking te komen voor vrijstellingen.

Omdat leerlingen met leerstoornissen beantwoorden aan de definitie van “leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften” in het M-decreet, werden ze trouwens geschrapt als doelgroep van dit flexibel traject.

In tegenstelling tot dit flexibel traject:

- zijn leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften bv. niet afhankelijk van een voorafgaande principiële beslissing van het schoolbestuur omdat het meteen de klassenraad is die beslist;

- is het bij het nemen van dispenserende maatregelen in uitzonderlijke gevallen mogelijk dat niet voorzien wordt in een vervangend programma. Het vervangen door gelijkwaardige doelen blijft wel eerst aan de orde.

De mededeling "Toelichting bij het decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (M-decreet)" (MLER_011) gaat hierop uitgebreid in.

- Leerlingen die tijdelijke leermoeilijkheden of leerachterstanden voor een of meer vakken hebben en niet vallen onder de toepassing van artikel 136/2
Voor deze groep zijn de onderwijsbehoeften het gevolg van **contextfactoren**. Deze leerlingen hebben geen recht op vrijstellingen, behoudens in het kader van dit flexibel traject. Zie verder punt 3.2.2.

3.2.1 Cognitief sterk functionerende leerlingen

Vanaf september 2022 is in de regelgeving de term hoogbegaafdheid vervangen door cognitief sterk functioneren. Ook de voorwaarde dat hoogbegaafdheid moet vastgesteld zijn op basis van handelingsgerichte diagnostiek van het CLB is in de regelgeving geschrapt. Voortaan is de klassenraad bevoegd om te bepalen of een leerling cognitief sterk functionerend is. De klassenraad oordeelt daarover autonoom.

Cognitief sterk functioneren is een ruimer begrip dan het label hoogbegaafdheid. Een cognitief sterk functionerende leerling is een leerling die voor brede cognitieve vaardigheden (zoals blijkt uit een intelligentieonderzoek) en/of prestaties op schoolvorderingentoetsen tot de beste 10 % van een relevante vergelijkingsgroep behoort. (Bron: Prodia)

Een uitgebreide begripsomschrijving en info over onderwijs aan cognitief sterk functionerende leerlingen, vind je op de [PRO.-pagina cognitief sterk functionerende leerlingen](#).

3.2.2 Leerlingen met tijdelijke leermoeilijkheden of leerachterstanden voor één of meer vakken

De leerlingen met tijdelijke leermoeilijkheden of leerachterstanden voor één of meer vakken vormen een zeer uitgebreide en heterogene groep. In punt 3.2 schrijven we reeds dat het belangrijk is om deze doelgroepen duidelijk af te bakenen. Hieronder vind je een aantal voorbeelden. De eerste drie worden bij wijze van voorbeeld ook vermeld in de memorie van toelichting van Onderwijsdecreet XXI. De tekstsuggestie die we in ons model van schoolreglement hebben opgenomen, sluit hierbij aan.

- ex-OKAN-leerlingen;
- leerlingen die de overgang gemaakt hebben vanuit een ander landsgedeelte of het buitenland;
- leerlingen die van studierichting veranderd zijn;
- leerlingen die in de loop van het schooljaar van school veranderen en daar voor dezelfde studierichting kiezen, maar waarbij het specifiek of het complementair gedeelte anders wordt ingevuld. Zij hebben een grote achterstand voor de gemiste vakken. Ook dit is een gevolg van het studietraject dat zij gevolgd hebben;
- leerlingen die een deel van het schooljaar de lessen hebben gevolgd in een buitenlandse school, bv. in het kader van een Comeniusproject.

Dit zijn enkele voorbeelden van doelgroepen op wie deze regeling kan toegepast worden. Scholen zouden nog verder kunnen gaan, bv. door leerlingen met een problematische thuissituatie ook als een aparte doelgroep te beschouwen. We raden dit echter af om de volgende redenen:

- De verwijzing naar het studietraject dat de leerlingen volgen, zorgt voor een relatief duidelijk afgebakende doelgroep. Een uitbreiding naar bv. een problematische thuissituatie zal in de praktijk zorgen voor oeverloze discussies over welke leerlingen wel en welke leerlingen niet tot de doelgroep behoren. Vanuit het standpunt van de ouders en leerlingen bekeken, kunnen ongetwijfeld heel wat tijdelijke leerachterstanden en -moeilijkheden het gevolg zijn van externe problemen.
- Voor leerlingen die slechte resultaten behalen als gevolg van andere (tijdelijke) problemen, bestaat binnen de regelgeving betreffende de werking van de begeleidende en delibererende klassenraad vaak voldoende ruimte om hierop in te spelen en hiermee bij de evaluatie en deliberatie rekening te houden.
- Hoe ruimer de doelgroep, hoe groter het aantal leerlingen dat in aanmerking komt. Ook binnen het voorstel dat we in dit punt zelf doen, zal het al een hele taak zijn voor de school en de leerkrachten om de betreffende leerlingen een aangepast programma aan te bieden. Pragmatisch bekeken, is het eenvoudiger om bescheiden te starten en om de doelgroep indien wenselijk in de toekomst uit te breiden dan de omgekeerde weg te bewandelen.

Bovenstaande doelgroepen hebben met elkaar gemeen dat ze vaak een tijdelijke leerachterstand hebben voor één of meerdere vakken omdat ze die nog nooit of slechts een deel ervan gevolgd hebben. De oorzaak ligt m.a.w. niet bij de leerlingen zelf, maar in het studietraject dat ze gevolgd hebben. De achterstand kan hierdoor zo groot zijn dat het voor de betrokken leerkrachten niet mogelijk is om de tekorten tijdens de gewone lessen weg te werken, bv. door intern te differentiëren en te remediëren.

De verwijzing naar het “*tijdelijke*” aspect van de leermoeilijkheden of -achterstanden houdt in dat het flexibel traject dat leerlingen volgen in principe gericht moet zijn op het op termijn aansluiten bij de rest van de klasgroep. Zo kan bv. een leerling die uit het buitenland komt en daar nog nooit Frans heeft gevolgd het vak Frans niet met zijn medeleerlingen volgen, maar met een lager leerjaar of met andere leerlingen die ook een grote achterstand hebben. In zijn verdere schoolloopbaan is het echter de bedoeling dat hij terug aansluit bij het normale lesprogramma. Dit is de **algemene regel**. In de meeste gevallen zal een flexibel traject voor een deel, één of twee schooljaren volstaan.

In een **beperkt aantal gevallen** kan de klassenraad er voor kiezen om ook na twee schooljaren nog een flexibel traject te volgen. De doelstelling blijft dan liggen op het uiteindelijk aansluiting vinden bij de klasgroep. **Heel uitzonderlijk** kan het ook gebeuren dat al van bij aanvang duidelijk is dat het voor een leerling sowieso onmogelijk zal zijn om zijn achterstand voor een bepaald (taal)vak in te halen, zelfs na een flexibel traject van twee (of meer) schooljaren. We denken hierbij bv. aan anderstalige leerlingen die pas in de derde graad instromen in een theoretische richting, maar nog nooit het vak Frans hebben gevolgd. Het kan voor hen een onoverkomelijk probleem vormen om op korte termijn nieuwe talen met twee totaal verschillende taalregisters (bv. Nederlands en Frans) te leren. In functie van maatschappelijke participatie heeft de school volgens Katholiek Onderwijs Vlaanderen dan de plicht de leerling maximaal in te wijden in het Nederlands. In studierichtingen met een sterke wiskundig-wetenschappelijke component waar het vak Frans niet medebepalend is voor de eigenheid van de studierichting, kan de begeleidende klassenraad o.i. gebruik maken van zijn autonome beslissingsbevoegdheid om tot een volledige vrijstelling over te gaan. Het is logisch dat de klassenraad hiermee niet lichtzinnig omgaat en uitgebreid zal stilstaan bij de gevolgen ervan voor de verdere schoolloopbaan van de leerling (in het secundair en hoger onderwijs). Het is duidelijk dat enkel een zeer beperkte doelgroep hiervoor in aanmerking komt.

3.3 Specifieke voorwaarden

3.3.1 Vrijstellen van het volgen van bepaalde onderdelen van de vorming van een bepaald structuuronderdeel en de vervanging door andere onderdelen

Een leerling kan vrijgesteld worden “van het volgen van bepaalde onderdelen van de vorming van een bepaald structuuronderdeel”. Dit wordt niet nader gedefinieerd. Verder in deze tekst spreken we over vormingsonderdelen, vakken, vakonderdelen, leerinhouden of leerplandoelstellingen.

De vrijstellingen kunnen op een verschillende manier ingevuld worden, afhankelijk van de behoeften van de leerling. Voor een aantal leerlingen zal een vrijstelling van een beperkt aantal vakonderdelen volstaan. Andere leerlingen zullen meer vrijstellingen nodig hebben. In sommige gevallen blijven de leerlingen steeds in de klas samen met de medeleerlingen. In andere gevallen volgen ze apart een aangepast programma, al dan niet samen met leerlingen met vergelijkbare behoeften of in een ander leerjaar. Ook zelfstandig werk is mogelijk, op voorwaarde dat de leerlingen hierbij effectief door een leerkracht begeleid worden. Welke invulling het aangepast programma ook krijgt, het totaal aantal wekelijkse uren blijft hetzelfde.

Concreet kan dit voor de verschillende doelgroepen het volgende betekenen:

- Voor **cognitief sterk functionerende leerlingen** gaat het niet zozeer over het vrijstellen van leerplandoelen, maar eerder over het niet moeten volgen van alle lessen. Het gaat eerder over het “*uitbreiden van activiteiten en doelen voor leerlingen die meer uitdaging behoeven*”.² Hoewel de regelgeving de mogelijkheid tot vrijstelling openlaat, is het logischer om als uitgangspunt te nemen dat de leerplandoelstellingen voor een cognitief sterk functionerende leerling dezelfde blijven, maar dat hij minder tijd nodig heeft om ze te bereiken. Hierdoor komt tijd en ruimte vrij om te verdiepen en te verbreden:
 - *Verdiepen* betekent inhoudelijk in de diepte gaan. Het zorgt voor meer complexiteit, abstractie, reflectie, vragen waarbij meerdere oplossingen mogelijk zijn, verbindingen met andere vakken ... Projectwerk en zelfstandig werken zijn voorbeelden van didactische werkvormen die zich hiertoe lenen.
 - Bij *verbreden* wordt extra leerstof aangeboden die volledig buiten het gewone lesprogramma valt. Indien mogelijk kan aangesloten worden bij de leefwereld en interesses van de leerling, al kan het voor sommige leerlingen ook de moeite lonen om de interessesfeer van de leerling uit te breiden. Naast projectwerk en zelfstandig werk kan dit ook door de leerling bepaalde lessen in een ander structuuronderdeel van hetzelfde leerjaar of in een hoger leerjaar te laten volgen. Individuele leerlingen kunnen in het kader van een flexibel traject ook lessen volgen in een klas van een andere graad.
- De betrokken leerling mag het gekozen traject niet ervaren als een vorm van ‘bezigheidstherapie’. Dat kan vermeden worden door de leerling goed te begeleiden en geregeld feedback te geven, m.i.v. een evaluatie. We raden wel af dat de delibererende klassenraad uitspraken zou doen over de resultaten op bijkomende vakken of uitbreiding van bestaande vakken. In een beperkt aantal gevallen kan het zijn dat de leervoorsprong van een cognitief sterk functioneerde leerling zo groot is dat het voor leerkrachten niet meer mogelijk is om dit via een flexibel traject op te vangen. In dat geval kan beslist worden om te ‘*versnellen*’ door de leerling één of (uitzonderlijk) meerdere leerjaren te laten overslaan. Dit kan door de regularisatie van de studieloopbaan via de examens van de examencommissie van de Vlaamse

² Onderwijsdecreet XXI, memorie van toelichting, p. 25

Gemeenschap. Vanaf het schooljaar 2022-2023 kunnen cognitief sterk functionerende leerling die niet over een studiebewijs van het onderliggende leerjaar beschikken toegelaten worden tot een hoger leerjaar op basis van een gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad³.

- De vrijstellingen voor **leerlingen met tijdelijke leermoeilijkheden of -achterstanden** kunnen vrij ver gaan. Indien men ruimte wil creëren voor ondersteuning Nederlands, kunnen leerlingen vrijgesteld worden van één of meer volledige vakken (zie punt 3.3.2). Indien men wil focussen op andere onderwijsnoden, moeten de vrijstellingen beperkt blijven tot onderdelen van één of meerdere vakken. Dit kunnen vakken uit de basisvorming, het specifiek of het complementair gedeelte zijn. Een individueel leertraject kan er dan als volgt uitzien:
 - Een school kan ervoor kiezen om de vrijstellingen te beperken tot vakonderdelen die de leerling al gevolgd heeft.

Dit geldt bv. voor leerlingen die van studierichting veranderd zijn en in de vorige studierichting bepaalde vakonderdelen met succes beëindigd hebben. De vrijgekomen tijd kan besteed worden aan de inhouden die voor hen volledig nieuw zijn.

Hetzelfde geldt voor ex-OKAN-leerlingen of leerlingen die rechtstreeks uit het buitenland of een ander landsgedeelte komen. Sommigen spreken perfect Frans of Engels. Door hen vrij te stellen van een deel van dat vak komt er tijd vrij om hun achterstand voor andere (taal)vakken in te halen.

De klassenraad beslist wat er gebeurt tijdens de tijd die vrijkomt. Zo mag een leerling bv. een taal- of praktijkvak volgen met leerlingen van een lager leerjaar. Individuele leerlingen kunnen in het kader van een flexibel traject ook lessen volgen in een klas van een andere graad.
 - Een school kan er ook voor kiezen om een stap verder te gaan door leerlingen vrij te stellen van leerinhouden en/of leerplandoelstellingen die ze nog nooit gevolgd hebben. De klassenraad gaat er in dat geval van uit dat de gemiste inhouden/doelstellingen uit prospectief oogpunt minder relevant zijn. De gemiste leerstof hoeft achteraf niet ingehaald te worden. Opnieuw komt hierdoor tijd vrij om achterstanden voor bepaalde vakken in te halen, bv. door een leerling een vak te laten volgen in een lager leerjaar, al dan niet in dezelfde graad.

3.3.2 *Beperkt tot vakonderdelen, tenzij het vak vervangen wordt door het vak Nederlands voor leerlingen met tijdelijke leermoeilijkheden of -achterstanden of tenzij de doelen van het vak bereikt zijn voor cognitief sterk functionerende leerlingen*

Leerlingen met tijdelijk leermoeilijkheden of -achterstanden kunnen vrijgesteld worden van een volledig vak, indien dat vak wordt vervangen door het vak Nederlands. Op die manier kunnen een aantal leerlingen vrijgesteld worden van één of meer volledige vakken. Ook dit kunnen vakken uit de basisvorming, het specifiek of het complementair gedeelte zijn.

Door deze leerlingen vrij te stellen van een volledig vak ontstaat (heel wat) ruimte om de taalachterstand voor Nederlands weg te werken. Het is aangewezen om bij de concrete invulling hiervan ruimer te kijken dan het leerplan Nederlands dat voor het structuuronderdeel in kwestie geldt. Een beperkte kennis van het Nederlands heeft immers ook een negatieve invloed op de resultaten van de meeste andere vakken aangezien het Nederlands de instructietaal is. Een investering in het

³ Besluit van de Vlaamse regering betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs, art. 35/2

Nederlands als instructietaal komt niet enkel de resultaten voor het vak Nederlands ten goede, maar zorgt ook voor betere resultaten voor de andere vakken.

Cognitief sterk functionerende leerlingen kunnen vrijgesteld worden van een volledig vak indien de doelen van dat vak bereikt zijn. Dit houdt in dat de leerling voor dat vak geëvalueerd wordt.

3.3.3 *Gedurende een deel of het geheel van het schooljaar*

Een leerling kan vrijgesteld worden van onderdelen van een structuuronderdeel “*gedurende een deel of het geheel van het schooljaar*”. Dit kan het volgende betekenen:

- Op het moment dat de beslissing tot vrijstelling genomen wordt, kan het al duidelijk zijn dat de leerling slechts gedurende een deel van het schooljaar wordt vrijgesteld en dat het de bedoeling is om vanaf een bepaald moment volledig aan te sluiten bij de klasgenoten. We denken hierbij in de eerste plaats aan **leerlingen met tijdelijke leermoeilijkheden of leerachterstanden**. Leerlingen die veranderd zijn van studierichting of die instromen vanuit het onthaalonderwijs, kunnen in de eerste helft van het schooljaar bepaalde achterstanden wegwerken. Zo beschikken ze over een voldoende basis om in de tweede helft van het schooljaar de rest van het programma volledig samen met de klasgenoten te volgen.
- De klassenraad kan bij het nemen van de beslissing tot vrijstelling als uitgangspunt nemen dat de afspraken tot het einde van het schooljaar gelden. Ook dan wordt best al een moment vastgelegd waarop de afspraken worden geëvalueerd. Op dat moment kan beslist worden om de vrijstellingen verder te zetten, bij te sturen of stop te zetten en de leerling opnieuw hetzelfde programma als zijn klasgenoten te laten volgen. Ouders en leerlingen weten van bij het begin dat de afspraken indien nodig bijgestuurd kunnen worden. Elke nieuwe beslissing wordt schriftelijk gemotiveerd en aan het dossier van de leerling toegevoegd.

3.3.4 *Met respect voor de finaliteit van het structuuronderdeel*

3.3.4.1 In de regelgeving is sprake van “*vervanging door andere onderdelen die de finaliteit van een bepaald structuuronderdeel niet aantasten*”. In de memorie van toelichting van OD XXI spreekt men over “*de vervanging door evenwaardige vakonderdelen, activiteiten of doelen*”. Deze onderdelen, activiteiten of doelen kunnen betrekking hebben op het vak waarvan de leerling (deels) wordt vrijgesteld of op één of meer andere vakken. Een school beschikt m.a.w. over een grote vrijheid bij de concrete invulling, op voorwaarde dat de eigenheid van het door de leerling gevolgde structuuronderdeel op een redelijke wijze behouden blijft.

De voorwaarde dat de finaliteit van het structuuronderdeel niet mag worden aangetast, hangt samen met de voorwaarde dat “*individuele vrijstellingen geen afbreuk doen aan de studiebekrachtiging*”. Hiermee wordt de bewegingsruimte vastgelegd waarbinnen vrijstellingen kunnen worden toegekend. Het is de voltallige klassenraad die autonoom beslist waar de grenzen liggen. De memorie van toelichting stelt in dit verband dat de genomen maatregelen de school noch de leerling ontslaan van de verplichting om de realisatie van de onderwijsdoelstellingen eigen aan het gekozen structuuronderdeel “zoveel als mogelijk” na te streven. Aangezien de maatregelen in belangrijke mate kunnen ingrijpen in het onderwijscurriculum van een leerling, dient de beslissing hierover weloverwogen te gebeuren.

Vertaald naar de doelgroep is dit vooral relevant voor **leerlingen met tijdelijke leermoeilijkheden of leerachterstanden**. Gezien de grote inhaalbeweging die een aantal van deze leerlingen moeten maken, kunnen de vrijstellingen vrij ver gaan. Dit geldt bij uitstek voor de leerlingen die vrijgesteld worden van één of meer volledige vakken en de vrijgekomen uren besteed worden aan

het vak Nederlands. Bij **cognitief sterk functionerende leerlingen** is eerder sprake van het uitbreiden van activiteiten en doelen dan van het vrijstellen van leerplandoelen.

3.3.4.2 De vrijstellingen hebben een rechtstreekse link met de **evaluatie en deliberatie** van de leerling:

- De vrijstelling van een aantal vakonderdelen betekent dat de leerling hiervoor niet geëvalueerd wordt. De leerling wordt uitsluitend geëvalueerd voor de vakken en vakonderdelen die hij effectief heeft gevolgd. De onderdelen die wegvallen, worden steeds vervangen door andere onderdelen waarbij de finaliteit van het structuuronderdeel niet mag worden aangetast. In de praktijk zal dit niet altijd even eenvoudig zijn. Daarom is het goed om de afspraken geregeld tussentijds te evalueren en bij te sturen waar nodig. Een goede communicatie met ouders en leerling is hierbij essentieel.

Wat alleszins niet kan, is dat de klassenraad zoveel vrijstellingen toekent dat de vraag of de leerling in voldoende mate de leerplandoelstellingen van het structuuronderdeel dat hij volgt, heeft bereikt op het einde van het schooljaar, niet meer positief zou kunnen beantwoord worden. De slaagkansen van de leerling moeten gevrijwaard blijven. Of anders geformuleerd: men moet erover waken dat de delibererende klassenraad ook op basis van het aangepaste programma over voldoende gegevens zal beschikken om een beslissing te kunnen nemen op het einde van het schooljaar. Daarbij kan rekening worden gehouden met het principe van de prospectieve delibererende klassenraad.

- Ondanks een flexibel traject zullen de leermoeilijkheden of -achterstanden bij een aantal leerlingen ook na één of twee schooljaren niet weggewerkt zijn (bv. bij een aantal ex-OKAN-leerlingen die instromen met een grote achterstand voor Nederlands als instructietaal én voor meerdere taalvakken). In plaats van opnieuw een flexibel traject aan te bieden, is het voor deze leerlingen logischer om te zoeken naar mogelijkheden binnen het algemeen reglementaire kader. Voorbeelden hiervan zijn interne klasdifferentiatie naar opdrachten, uitbreiding van de basisvorming of het specifiek gedeelte en/of een specifieke invulling van het complementair gedeelte. Je vindt hierover meer informatie in de mededeling "[De ex-OKAN-leerling in de vervolgschool](#)" (MLER_025). Dat punt is ook van toepassing op leerlingen die geen OKAN gevolgd hebben. Bij een interne klasdifferentiatie geldt voor de leerling in principe hetzelfde leerplan als voor zijn medeleerlingen. Er kan wél een onderscheid gemaakt worden tussen basis en verdieping. Voor een ex-OKAN-leerling kunnen de doelstellingen voor het taalvak waarvoor hij een taalachterstand heeft, bv. beperkt blijven tot dit basisniveau.
- Soms kan niet voorkomen worden dat een leerling toch een (zeer) slecht resultaat blijft behalen voor één vak (bv. Frans) en rijst de vraag of deze leerling nog wel kan slagen. Hier heeft de delibererende klassenraad een grote autonomie om het slechte resultaat te plaatsen binnen het volledige dossier. De delibererende klassenraad ligt in het verlengde van de leerlingenbegeleiding doorheen het schooljaar en steunt op het volledige dossier zoals dat doorheen de studieloopbaan van de leerling tot stand is gekomen. De leerling wordt dus beoordeeld vanuit zijn globaal kennen en kunnen en de leervorderingen die hij doorheen het leerjaar heeft gemaakt. Het accentueren van sterktes of zwaktes in een of ander vak kan op zichzelf niet doorslaggevend zijn. Het is zoals gezegd ook niet aangewezen een vak geïsoleerd te benaderen.

3.3.5 *Beslissing van de voltallige klassenraad*

Vrijstellingen worden toegekend door de "*toelatings- of begeleidende klassenraad*". In het geval van de toelatingsklassenraad moet die voltallig zijn. Dit betekent dat hij, voor wat het onderwijzend personeel betreft, bestaat uit alle leerkrachten die in het betrokken leerjaar, onderwijsvorm en onderverdeling onderwijs zullen verstrekken aan de leerling tijdens het schooljaar in kwestie.

Waarom wordt hier zowel de toelatings- als begeleidende klassenraad vermeld? De regelgever gaat ervan uit dat de toelatingsklassenraad beslist indien de beslissing bij het begin van het schooljaar genomen wordt en de begeleidende klassenraad indien dit in de loop van het schooljaar gebeurt. Aangezien de samenstelling van een voltallige toelatingsklassenraad en van een begeleidende klassenraad dezelfde is, maakt dit in de feiten geen enkel verschil.

3.3.6 Akkoord van de ouders

Er is steeds een uitdrukkelijk akkoord nodig van de ouders. Een hoge betrokkenheid van de ouders is sowieso belangrijk:

- Bij nieuwe leerlingen start dit al tijdens het intakegesprek bij de inschrijving. De ouders hebben zelf vaak al heel wat ervaringskennis opgebouwd en kunnen via de baso-fiche de zorgbehoeften die in de basisschool werden vastgesteld en aangepakt, communiceren aan de secundaire school. Bij schoolovergangen in het secundair onderwijs kan gebruik gemaakt worden van een document dat samen met de ouders opgesteld wordt door het CLB en de vorige school. Dat kan bijvoorbeeld een sterkte-zwakte-analyse van de leerling bevatten op basis van begeleidings- en testgegevens, m.i.v. suggesties voor verdere begeleiding. De inschrijver van zijn kant kan al tijdens het intakegesprek het beleid schetsen dat de school ter zake voert en verwijzen naar het schoolreglement. Hij kan dit ook kaderen in het bredere zorgbeleid van de school. Vaak zullen de maatregelen zich niet beperken tot het geven van vrijstellingen.
- Een flexibel traject kan ook opgestart worden voor eigen leerlingen die al één of meerdere schooljaren in de school ingeschreven zijn (bv. omdat de school pas gestart is met het toepassen van dit flexibel traject of net van studierichting is veranderd). Bij deze leerlingen kan voortgebouwd worden op het dossier van de leerling en op de contacten die al bestaan tussen de school en de ouders.

Deze contacten leggen de basis om tot afspraken met de ouders te komen. Aangezien bepaalde afspraken grondig raken aan het lesprogramma dat de leerling volgt, en er duidelijke linkjes zijn met de evaluatie en deliberatie van de leerling, is het ook logisch dat een uitdrukkelijk akkoord van de ouders vereist is.

Hoewel de regelgeving niet verwijst naar een akkoord van de leerling raden we aan om hem hier ook nauw bij te betrekken. Afspraken zullen enkel lukken indien de leerling hier zelf achter staat.

3.3.7 Schriftelijk en gemotiveerd vastleggen

De *“individuele vrijstellingen en vervangingen worden schriftelijk en gemotiveerd vastgelegd”*. Gezien de band met de evaluatie en deliberatie is het logisch dat dit gebeurt. Vanaf wanneer er compenserende maatregelen worden genomen en/of vrijstellingen worden toegekend, is dit sowieso het geval. Deze afspraken krijgen een plaats in het dossier van de leerling. Vele scholen hanteren hiervoor een begeleidingsplan. Uit de afspraken blijkt wat de ouders en leerling van de school kunnen verwachten, maar ook omgekeerd welke verwachtingen de school t.a.v. de ouders en leerling heeft.

3.4 Gevolgen voor het schoolreglement

Katholiek Onderwijs Vlaanderen is van mening dat scholen die gebruik maken van de bovenstaande vrijstellingsmogelijkheden de leerlingen en ouders hierover moeten informeren via het schoolreglement. Het is belangrijk dat zij weten wanneer leerlingen in aanmerking komen voor een

flexibel traject. Het schoolbestuur beslist over de formulering. In ons model van schoolreglement voorzien we in een tekstsuggestie.

Soms gebeurt het dat een school hierover niets in het schoolreglement heeft opgenomen, maar op basis van één concrete vraag graag bij aanvang of in de loop van het schooljaar nog wil starten met een flexibel traject. Kan dit? Het probleem is immers dat een wijziging van het schoolreglement op zijn vroegst uitwerking kan hebben in het daaropvolgende schooljaar, tenzij die wijziging het rechtstreekse gevolg is van nieuwe decreet- of regelgeving. Dit laatste is voor de flexibele trajecten niet het geval. Scholen zijn ook niet verplicht om flexibele trajecten aan te bieden. Omdat het hier echter een wijziging betreft die de rechten van (een deel van) de leerlingen uitbreidt, kan een school deze volgens ons toch doorvoeren. In dat geval zal de school de betrokken leerlingen (i.c. de doelgroep waarvoor dit traject bedoeld is) op een andere manier moeten inlichten. Als een school bijvoorbeeld beslist om een ex-OKAN-leerling van een aantal onderdelen vrij te stellen, zullen minstens alle andere ex-OKAN-leerlingen geïnformeerd worden over de vrijstellingsmogelijkheid waarvoor ook zij in aanmerking komen. Uiteraard kan dit pas nadat het schoolbestuur principieel beslist heeft dat bepaalde flexibele trajecten aangeboden kunnen worden. En aan deze beslissing gaat best een uitgebreide bespreking vooraf op het niveau van de school en de scholengemeenschap (zie punt 2).

3.5 Conclusie

De mogelijkheid om voor bepaalde doelgroepen vrijstellingen toe te kennen om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften biedt kansen, maar vraagt tegelijkertijd extra inspanningen van de school. Leerkrachten worden uitgedaagd om trajecten op maat van de leerlingen uit te stippen, wat de nodige flexibiliteit en een extra tijdsinvestering veronderstelt. Ook schoolorganisatorisch vraagt dit de nodige flexibiliteit binnen de bestaande omkadering. Dit is geen eenvoudige opdracht. In een aantal scholen komt bovendien een groot aantal leerlingen voor een flexibel traject in aanmerking en moeten soms moeilijke keuzes gemaakt worden. Daarom moet voldoende stilgestaan worden bij het afbakenen van de doelgroepen. Maatregelen zullen dan ook pas renderen als hiervoor een voldoende draagvlak binnen de school aanwezig is en als ze kaderen binnen een breder GOK- en zorgbeleid.

Het voordeel van de regelgeving is dat een leerling niet hetzelfde lesprogramma hoeft af te werken als zijn klasgenoten. Door vrijstellingen toe te kennen, wordt effectief ruimte gecreëerd om in te spelen op de specifieke noden van bepaalde leerlingen. Daarnaast is het zo dat het bovenstaande voor heel wat scholen niet helemaal nieuw is. Vele scholen namen in het verleden al heel wat initiatieven om bepaalde leerlingen aangepaste trajecten aan te bieden. De specifieke noden van die leerlingen vormden daarbij steevast het uitgangspunt. Positief aan de aangepaste regelgeving is dat dit voortaan kan gebeuren binnen een duidelijk reglementair kader. De administratieve planlast blijft beperkt. Ook los van de regelgeving is het immers in het belang van alle betrokkenen dat de voltallige klassenraad een uitspraak doet en dat de individuele vrijstellingen en vervangingen schriftelijk worden vastgelegd en worden opgenomen in het dossier van de leerling.

Om deze redenen is Katholiek Onderwijs Vlaanderen voorstander van het toepassen van deze mogelijkheden. Uit de evaluatie van de flexibele trajecten door Katholiek Onderwijs Vlaanderen in 2013 bleek dat dit flexibel traject veruit het populairst is. In vergelijking met de andere trajecten wordt dit traject in de scholen het meest toegepast en vinden directies het ook belangrijk dat ze over deze mogelijkheid beschikken.

4 Vrijstellingen voor leerlingen die al geslaagd zijn voor bepaalde onderdelen binnen het secundair onderwijs

In scholen die dit flexibel traject toepassen, kunnen leerlingen worden vrijgesteld van bepaalde onderdelen van de vorming op voorwaarde dat zij al geslaagd zijn voor dezelfde onderdelen binnen het secundair onderwijs. Het schoolbestuur kan afbakenen welke doelgroepen hiervoor in aanmerking komen. De uren die door het geven van vrijstellingen vrijkomen, moeten besteed worden aan een alternatief lesprogramma.

Uit de evaluatie van de flexibele trajecten door Katholiek Onderwijs Vlaanderen bleek dat dit flexibel traject in een aantal scholen wordt verward met de mogelijkheid om leerlingen die houder zijn van een eindstudiebewijs van het secundair onderwijs en een bijkomend eindstudiebewijs willen behalen, vrij te stellen van (onderdelen) van vakken. Voor deze leerlingen hoeft dit flexibel traject niet toegepast te worden. Zij kunnen op basis van de reguliere regelgeving vrijgesteld worden van vakken of vakonderdelen. Je vindt hierover meer info in de mededeling "Vrijstelling van vakken en/of vakonderdelen in het voltijds gewoon secundair onderwijs" (MLER_060).

4.1 Wetgeving

- [Codex Secundair Onderwijs](#), art. 136
“Het schoolbestuur kan op grond van specifieke onderwijskundige of organisatorische argumenten en met het oog op het aanbieden van meer individuele leertrajecten, beslissen om voor een leerling of een leerlingengroep af te wijken van de voorwaarde, vermeld in artikel 252, § 1, a), 2), onder de modaliteiten vermeld in 1°, 2° of 3° hierna.
*1° Het individueel vrijstellen van het volgen van bepaalde onderdelen van de vorming van een bepaald structuuronderdeel, mits enerzijds de leerling al geslaagd is voor diezelfde onderdelen binnen het secundair onderwijs of **via de examencommissie** en anderzijds de toelatingsklassenraad een gunstige beslissing neemt na kennisname van het advies van de delibererende klassenraad van het voorafgaand schooljaar.*
In voorkomend geval :
a) bestaat de toelatingsklassenraad, voor wat het onderwijzend personeel betreft en in afwijking op de vigerende regelgeving, uit alle leden van het structuuronderdeel waarvoor de leerling opteert;
b) worden de vrijgekomen uren besteed aan een door de toelatingsklassenraad samengesteld individueel lesprogramma.”
- Het artikel stelt dat kan afgeweken worden van de voorwaarde, vermeld in artikel 252, §1, a), 2). In dit artikel 252 wordt gesteld dat een regelmatige leerling *“het geheel van de vorming van het leerjaar werkelijk en regelmatig dient te volgen, behalve bij gewettigde afwezigheid”*.
- [Ministeriële omzendbrief SO/2005/04 van 8 juli 2005](#) over afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs, punt 2.2.5.

4.2 Doelgroep

De regelgeving verwijst expliciet naar *“leerling of leerlingengroep”*. Het is aan te raden om vooraf vast te leggen welke groepen van leerlingen in aanmerking komen voor dit traject. Indien dit niet gebeurt (bv. door in het schoolreglement louter te verwijzen naar leerlingen die al geslaagd zijn voor bepaalde onderdelen in het secundair onderwijs), bestaat de kans dat scholen geconfronteerd worden met de meest uiteenlopende vragen van leerlingen/ouders. En geen enkele vraag kan “zo

maar” worden afgewimpeld. Elke individuele vraag die past binnen het afgesproken algemene kader, moet door de voltallige toelatingsklassenraad worden behandeld. Deze afbakening mag echter ook niet te eng zijn. Anders zouden bepaalde situaties waarin men in principe geen problemen zou hebben om de afwijkingen toe te passen, niet kunnen (of een nieuw besluitvormingsproces noodzakelijk maken).

Concreet denken we aan de volgende doelgroepen:

- leerlingen die overzitten in dezelfde studierichting;
- leerlingen die overzitten in een andere studierichting;
- leerlingen met een gemotiveerd verslag die overzitten, al dan niet in dezelfde studierichting;
- leerlingen die niet overzitten, maar van studierichting veranderen. In het leerjaar dat ze met vrucht hebben beëindigd, hebben ze echter al een aantal onderdelen met succes gevolgd;
- ex-OKAN-leerlingen, leerlingen die rechtstreeks uit een ander landsgedeelte of het buitenland komen. Zij hebben bv. al Frans-, Engels- of Duitstalig onderwijs gevolgd.

4.3 Specifieke voorwaarden

4.3.1 *Al geslaagd voor dezelfde onderdelen binnen het secundair onderwijs*

Een leerling kan enkel van een onderdeel worden vrijgesteld indien hij *“al geslaagd is voor dit onderdeel binnen het secundair onderwijs”*. Deze onderdelen kunnen beperkt blijven tot vakonderdelen, maar kunnen ook één of meer volledige vakken zijn. Dit kunnen vakken uit de basisvorming, het specifiek of het complementair gedeelte zijn.

Een leerling moet geslaagd zijn voor het onderdeel binnen het secundair onderwijs. Dit kan het secundair onderwijs zijn in Vlaanderen, maar ook in een ander landsgedeelte of het buitenland. Ook deelattesten die de leerling behaald heeft voor de examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap kunnen in aanmerking worden genomen om vrijstellingen te bekomen. Steeds zullen de nodige documenten moeten kunnen worden voorgelegd waaruit blijkt dat de leerling effectief geslaagd was voor één of meerdere onderdelen. De verwijzing naar het secundair onderwijs sluit tevens een aantal mogelijkheden uit. Zo kan een leerling niet worden vrijgesteld voor onderdelen waarvoor hij slaagde in het hoger onderwijs of het volwassenenonderwijs.

4.3.2 *De vrijgekomen uren worden besteed aan een individueel lesprogramma*

- De uren die vrijkomen door de vrijstelling moeten verplicht besteed worden aan *“een door de toelatingsklassenraad samengesteld individueel lesprogramma”*. De memorie van toelichting spreekt over een *“lessentabel op maat van de betrokken leerling”*. Een school beschikt over een grote vrijheid bij de concrete invulling. Zo mag een leerling bv. een taal- of praktijkvak volgen met leerlingen van een lager leerjaar. Individuele leerlingen kunnen in het kader van een flexibel traject ook lessen volgen in een klas van een andere graad.

Uiteraard zal gefocust worden op programmaonderdelen die nieuw zijn, die uitgediept worden of die remediëring vereisen. Op die manier wordt de belangstelling van de leerling gewekt of kunnen zijn tekorten worden weggewerkt. Per saldo blijft de studiebelasting voor de leerling wel dezelfde als voor de overige leerlingen uit zijn groep, vermits het totaal aantal wekelijkse uren niet wordt verminderd. Dit betekent o.i. dat deze leerlingen ook effectief door een leerkracht moet begeleid worden. Het kan niet de bedoeling zijn om hen gedurende enkele lessen per week individuele opdrachten te geven die ze louter zelfstandig verwerken.

Het reeds geslaagd zijn voor bepaalde onderdelen creëert mogelijkheden tot, maar geen recht op vrijstelling. Bij een leerling die een leerjaar overzit, is het best mogelijk dat hij kan vrijgesteld worden van heel wat onderdelen. Het zal wel een bijzonder zware opgave zijn om hem een uitdagend programma aan te bieden dat tegelijkertijd haalbaar is voor de leerkrachten. Een dergelijke regeling is enkel mogelijk als de betrokken leerkrachten hier volledig achter staan en de school erin slaagt om dit organisatorisch te realiseren. Van zodra de voltallige toelatingsklassenraad een gunstige beslissing heeft genomen, wordt best met de ouders en de leerling samen bekeken op welke manier het leertraject van de leerling concreet ingevuld wordt. Een formeel akkoord van de ouders is strikt genomen niet nodig.

- Op basis van de behoeften van de leerlingen kan het individueel lesprogramma voor de verschillende doelgroepen er als volgt uitzien:
 - Voor leerlingen die overzitten in dezelfde studierichting kan het vervangpakket dienen ter remediëring/ondersteuning van de vakken waarin de leerling gefaald heeft.
 - Voor leerlingen die overzitten in een andere studierichting kan het vervangpakket dienen ter ondersteuning van de nieuwe vakken van het specifieke gedeelte waarmee de leerling minder vertrouwd is.
 - Voor leerlingen met een gemotiveerd verslag of andere leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften die overzitten (al dan niet in dezelfde studierichting) biedt dit traject de mogelijkheid om een lesprogramma aan te bieden op maat van de leerling.
 - Voor leerlingen die niet overzitten, maar van studierichting veranderen, kan de vrijgekomen tijd gaan naar programmaonderdelen die nieuw zijn (bv. een praktijkvak waarvoor de leerling een grote achterstand heeft).
 - Voor ex-OKAN-leerlingen, leerlingen die rechtstreeks uit een ander landsgedeelte of het buitenland komen en daar bv. al Frans-, Engels- of Duitstalig onderwijs gevolgd, kan extra tijd besteed worden aan het wegwerken van hun achterstand voor andere (taal)vakken.

4.3.3 Advies van de delibererende klassenraad

De voltallige toelatingsklassenraad kan pas een gunstige beslissing nemen “*na kennisname van het advies van de delibererende klassenraad van het voorafgaand schooljaar*”. In dit advies neemt de delibererende klassenraad op welke vrijstellingen hij wenselijk vindt en kunnen suggesties geformuleerd worden over de invulling van het individueel lesprogramma. Bij schoolverandering zal dit advies gevraagd worden aan de andere school. Ook bij leerlingen die uit een ander landsgedeelte of uit het buitenland komen, zal contact gezocht worden met de vorige school om een advies te bekomen van de leraren die de betrokken leerling toen onder hun hoede hadden. In een aantal gevallen zal dit niet evident zijn.

4.4 Gevolgen voor het schoolreglement

Katholiek Onderwijs Vlaanderen is van mening dat scholen die gebruik maken van deze vrijstellingsmogelijkheid de leerlingen en ouders hierover moeten informeren via het schoolreglement. Het is belangrijk dat zij weten welke leerlingen in aanmerking komen voor een flexibel traject. Het schoolbestuur beslist over de formulering. In ons model van schoolreglement verwijzen we wel naar deze vrijstellingsmogelijkheid, maar formuleren we geen tekstsuggestie. Een school die gebruik wenst te maken van deze mogelijkheid kan steeds een tekstsuggestie opvragen bij of een tekstvoorstel voorleggen aan de Dienst Lerenden.

Soms gebeurt het dat een school hierover niets in het schoolreglement heeft opgenomen, maar op basis van één concrete vraag graag bij aanvang of in de loop van het schooljaar nog wil starten met een flexibel traject. Dit kan op voorwaarde dat de school de betrokken leerlingen (i.c. de

doelgroep waarvoor dit traject bedoeld is) op een andere manier inlicht over het feit dat ook zij in aanmerking komen voor dit flexibel traject (zie punt 3.4).

4.5 Conclusie

Katholiek Onderwijs Vlaanderen heeft een aantal bedenkingen bij deze vrijstellingsmogelijkheid:

- Het is geen eenvoudige opdracht voor een school om deze leerlingen een uitdagend en haalbaar alternatief programma aan te bieden.
- Deze vrijstellingsmogelijkheid zou er kunnen toe leiden dat men (opnieuw) sterker gaat redeneren in termen van vakken, waartussen een hiërarchie zou kunnen ontstaan: voor sommige vakken zal men makkelijk vrijstellingen toestaan, voor andere nooit. Dit zou de klassenraadsvergaderingen - die zich moeten focussen op het *geheel van de vorming*, een samenspel tussen alle vakken - kunnen bemoeilijken.
- Scholen zouden tegen elkaar uitgespeeld kunnen worden door ouders en leerlingen, bv. door - met verwijzing naar de praktijk in andere scholen - bij het overzitten van een leerjaar (of het veranderen van studierichting) vrijstellingen te eisen. Precies om die reden is het regionaal overleg erg belangrijk.
- Voor een aantal doelgroepen zal andere regelgeving volstaan. Leerlingen met een gemotiveerd verslag of andere leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften hebben recht op redelijke aanpassingen. Vrijstellingen kunnen daarvan deel uitmaken. En voor heel wat leerlingen met tijdelijke leermoeilijkheden of -achterstanden zullen de vrijstellingen binnen het flexibel traject in punt 3 volstaan. Zo kan de klassenraad voorkomen dat een leerling moet overzitten.
- Het zal niet altijd even makkelijk zijn om een advies van de delibererende klassenraad van het voorafgaande schooljaar te bekommen.

Tegelijkertijd leert de ervaring dat deze vrijstellingsmogelijkheid kansen biedt voor een aantal leerlingen. Scholen die gebruik willen maken van deze vrijstellingsmogelijkheid raden we aan om dit te beperken tot één of enkele duidelijk omschreven doelgroepen (bv. laatstejaars die overzitten, leerlingen met een heel grote taalachterstand, leerlingen die van studierichting veranderen, leerlingen die een vreemde taal perfect beheersen omdat ze hierin in het verleden al lessen hebben gevolgd, ...).

Uit de evaluatie door Katholiek Onderwijs Vlaanderen van de flexibele trajecten blijkt dat de (weinige) scholen die dit toepassen voor leerlingen die een eindjaar overzitten, hiermee positieve ervaringen hebben. Tijdens de vrijgekomen uren krijgen de leerlingen de kans om zich verder te oriënteren en voor te bereiden op de overgang naar het hoger onderwijs of de arbeidsmarkt. Dat werkt motiverend. Het aantal leerlingen dat hiervoor in aanmerking komt, zal sowieso beperkt zijn omdat er weinig leerlingen een eindjaar overzitten. Wanneer een leerling zonder voorbehoud is toegelaten tot een eindjaar, moeten er immers al (zeer) ernstige redenen zijn om hem op het einde niet te laten slagen.

5 Afwijking op de toelatingsvoorwaarden tot een 2de leerjaar van een graad

In dit flexibel traject kan een individuele leerling tot het 2de leerjaar van een graad worden toegelaten zonder dat hij het 1ste leerjaar van die graad met vrucht beëindigd heeft. De leerling heeft in onvoldoende mate de leerplandoelstellingen van het onderliggende leerjaar bereikt, maar de delibererende klassenraad van het 1ste leerjaar van de graad ziet meer heil in een overgang naar het 2de leerjaar dan in zittenblijven. Tijdens het 2de leerjaar van de graad zal de leerling de

tekorten van het 1ste leerjaar van de graad moeten wegwerken én het volledige programma van het 2de leerjaar van de graad moeten afwerken.

Concreet kan een school voor een leerling met tekorten voor bepaalde programmaonderdelen afwijken van de toelatingsvoorwaarden tot:

- het 2de leerjaar van de eerste graad A- en B-stroom;
- het 2de leerjaar van de tweede graad alle finaliteiten (aso, bso, kso of tso);
- het 2de leerjaar van de derde graad alle finaliteiten (aso, bso, kso of tso).

5.1 Wetgeving

- Besluit van de Vlaamse Regering van 5 juli 2022 betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs, art. 37.

“Het schoolbestuur kan ervoor kiezen om met behoud van de toepassing van onderafdeling 4 de volgende leerlingen als regelmatige leerlingen tot een structuuronderdeel van het tweede leerjaar van de eerste, tweede of derde graad toe te laten: de leerlingen met tekorten in het eerste leerjaar van de graad in kwestie, die vóór het einde van het tweede leerjaar moeten worden weggewerkt, op voorwaarde van een gunstige beslissing van de klassenraad na overleg met de klassenraad van het eerste leerjaar.

In afwijking van artikel 4, 1°, b), 1), bestaat de klassenraad, voor wat het onderwijzend personeel betreft, uit alle leden van het structuuronderdeel waarvoor de leerling opteert.”

- Besluit van de Vlaamse Regering van 5 juli 2022 betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs, art. 74.

2° attest van lesbijwoning als regelmatige leerling:

b) in het eerste leerjaar van de eerste, tweede of derde graad van een structuuronderdeel dat de leerling met tekorten heeft beëindigd maar met toelating tot het tweede leerjaar van de graad in kwestie. Het attest van lesbijwoning als regelmatige leerling komt in de plaats van een oriënteringsattest. Als de leerling echter het tweede leerjaar niet met vrucht heeft beëindigd, maar wel de tekorten van het eerste leerjaar heeft weggewerkt, wordt alsnog over het eerste leerjaar van die graad een oriënteringsattest A toegekend. Als de leerling, zonder dat de tekorten zijn weggewerkt, overstapt naar een structuuronderdeel van dezelfde of een andere school waar geen gebruik wordt gemaakt van de regeling, vermeld in artikel 37, wordt alsnog over het eerste leerjaar van die graad een oriënteringsattest toegekend volgens de beslissing van de klassenraad;

- [Besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2002](#) betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs, art. 34quater :

“Het schoolbestuur beslist of de school gebruikmaakt van de bepalingen van dit artikel.

Als aan volgend criterium is voldaan kan, op grond van specifieke onderwijskundige of organisatorische argumenten en met het oog op het aanbieden van meer individuele leertrajecten, voor een leerling met tekorten voor bepaalde programmaonderdelen worden afgeweken van de voorwaarden, vermeld in artikel 8, § 1, artikel 12, § 1, artikel 13, § 1, artikel 18, § 1, artikel 19, § 1, artikel 20, § 1, of artikel 21, § 1 :

gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad na overleg met de delibererende klassenraad van het structuuronderdeel waaruit de leerling komt.

In voorkomend geval :

1° bestaat de toelatingsklassenraad, voor wat het onderwijzend personeel betreft en in afwijking van artikel 3, § 2, 1°, b), uit alle leden van het structuuronderdeel waarvoor de leerling opteert;

2° moeten de tekorten voor bepaalde programmaonderdelen in het eerste leerjaar worden weggewerkt vóór het einde van het tweede leerjaar van de graad in kwestie waarvoor de leerling toelating heeft verkregen;

3° wordt, in afwijking van artikel 40, in het eerste leerjaar van de graad in kwestie de uitreiking van een oriënteringsattest vervangen door de uitreiking van een attest van regelmatige lesbijwoning in afwachting van het wegwerken van de tekorten;

4° beslist de delibererende klassenraad van het eerste leerjaar van de graad in kwestie alsnog om een oriënteringsattest toe te kennen aan elke leerling die, zonder dat de tekorten zijn weggewerkt, overstapt naar een structuuronderdeel van dezelfde of een andere onderwijsinstelling waar niet gebruikgemaakt wordt van de bepalingen in dit artikel. Tegen een beslissing van de delibererende klassenraad in de loop van het schooljaar die door de betrokken personen wordt betwist, kan beroep worden ingesteld overeenkomstig de procedure als vermeld in artikel 68 tot en met 74, met dien verstande dat het schoolbestuur van de betrokken school, rekening houdend met het principe van de redelijkheid, zelf de termijnen bepaalt die inherent zijn aan deze procedure;

5° beslist de delibererende klassenraad van het tweede leerjaar van de graad in kwestie alsnog om een oriënteringsattest A van het eerste leerjaar van die graad toe te kennen aan elke leerling die de tekorten van het eerste leerjaar heeft weggewerkt doch niet geslaagd is in het tweede leerjaar. Bij die toekenning in een eerste leerjaar van de eerste graad [vanaf 1 september 2020: het eerste leerjaar A of B] wordt een getuigschrift van basisonderwijs gevoegd, voor zover de leerling dat nog niet in zijn bezit heeft;

6° wordt, in afwijking van artikel 41, op het einde van het tweede leerjaar van de eerste graad [vanaf 1 september 2020: het tweede leerjaar A] aan elke leerling, voor zover hij het nog niet in zijn bezit heeft, een getuigschrift van basisonderwijs uitgereikt indien de leerling dat tweede leerjaar van de eerste graad met vrucht heeft beëindigd.”

- [Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999](#) betreffende structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs, punt 9.2.

5.2 Doelgroep

Welke leerlingen komen in aanmerking voor deze afwijking? De regelgeving stelt dat het om een leerling gaat die:

- de leerplandoelstellingen van het 1ste leerjaar van de graad niet in voldoende mate heeft bereikt (anders zou hij een oriënteringsattest A of B krijgen);
- maar die toch bekwaam geacht wordt om naar het 2de leerjaar van de graad over te gaan.

Tijdens dat 2de leerjaar van de graad wordt de leerling in staat geacht om de tekorten voor bepaalde vakken van het 1ste leerjaar weg te werken én het volledige programma van het 2de leerjaar van de graad succesvol te verwerken. Het is duidelijk dat dit alles behalve evident is en niet bedoeld is voor leerlingen die een normaal studietraject hebben gevolgd. Het lijkt enkel weggelegd te zijn voor een beperkt aantal leerlingen die door zeer specifieke omstandigheden het 1ste leerjaar van de graad niet met vrucht hebben kunnen beëindigen. We denken bijvoorbeeld aan leerlingen die door ziekte of ongeval grote hoeveelheden leerstof hebben gemist of ex-OKAN-leerlingen die een grote inhaalbeweging moeten maken voor één of meer taalvakken.

Voor de meeste leerlingen zal het dossier van de leerling echter voldoende gegevens bevatten op basis waarvan een prospectieve delibererende klassenraad een verantwoorde beslissing kan nemen. Of een leerling een leerjaar met vrucht beëindigt, wordt in hoofdzaak bepaald door de

kansen die de leerling volgens de delibererende klassenraad heeft om in het volgende leerjaar te slagen (al dan niet in de zelfde finaliteit, onderwijsvorm en/of onderverdeling).

Noot

De afwijkmogelijkheid is niet bedoeld voor veranderingen van studierichting. Het is niet de bedoeling dat leerlingen met een aantal tekorten een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling krijgen uitgereikt met het oog op een inschrijving in een ander structuuronderdeel. In dergelijke gevallen reikt de delibererende klassenraad beter een oriënteringsattest A met een advies of een oriënteringsattest B uit.

5.3 Specifieke voorwaarden

5.3.1 Invulling leertraject

- De beslissing wordt genomen *“met het oog op het aanbieden van meer individuele leertrajecten”*. De vraag rijst hoe dergelijke individuele leertrajecten er kunnen uitzien. Indien een school geen gebruik maakt van een ander flexibel traject is er namelijk geen ruimte om flexibel in te spelen op de noden van de leerling. Aangezien hij als regelmatige leerling is ingeschreven in het 2de leerjaar van de graad in kwestie moet hij *“alle vakken, oefeningen, proeven enz. van het leerjaar en de onderwijsvorm/onderverdeling waarvoor hij is ingeschreven bijwonen, behoudens in geval van gewettigde afwezigheid”*.⁴ De mogelijkheden om binnen dit kader in te spelen op de specifieke behoeften van de leerling zijn zeer beperkt. Ze zijn enkel mogelijk indien leerkrachten en school zich erg flexibel opstellen. Je vindt hierover meer informatie in de mededeling [“De ex-OKAN-leerling in de vervolgschool”](#) (MLER_025). Dat punt is ook van toepassing op leerlingen die geen OKAN gevolgd hebben.
- Een dergelijk leertraject is enkel mogelijk als de betrokken leerkrachten hier volledig achter staan en de school erin slaagt om dit organisatorisch te realiseren. Van zodra de voltallige toelatingsklassenraad een gunstige beslissing heeft genomen, wordt best met de ouders en de leerling samen bekeken op welke manier het leertraject van de leerling tijdens het 2de leerjaar van de graad concreet ingevuld wordt. Een formeel akkoord van de ouders is strikt genomen niet nodig.

5.3.2 Gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad na overleg met de delibererende klassenraad

De voltallige toelatingsklassenraad van het 2de leerjaar van de graad kan pas een gunstige beslissing nemen *“na overleg met de klassenraad van het 1ste leerjaar”*. De school beslist zelf welke vorm dit overleg aanneemt en op welk tijdstip dit plaatsvindt. De bedoeling van een dergelijk overleg is dat de beslissing van de delibererende klassenraad en de toelatingsklassenraad in dezelfde lijn liggen. Op het moment dat de delibererende klassenraad een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling toekent, moet al vaststaan dat de toelatingsklassenraad een gunstige beslissing neemt. Zonder een gunstige beslissing van de voltallige toelatingsklassenraad verliest het attest van lesbijwoning als regelmatige leerling immers zijn waarde en kan de leerling niet anders dan het 1ste leerjaar van de graad over te zitten.

In de praktijk is een afstemming niet eenvoudig. Wat het onderwijzend personeel betreft, bestaat de delibererende klassenraad uit de leerkrachten van het 1ste leerjaar van de graad, terwijl de

⁴ Codex Secundair Onderwijs, art. 252, §1, a), 2)
Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999, punt 3.11

voltallige toelatingsklassenraad bestaat uit de leerkrachten van het 2de leerjaar van de graad. In sommige gevallen zal de samenstelling van beide klassenraden sterk overlappen waardoor het geen onoverkomelijk probleem vormt om te anticiperen op de beslissing van de toelatingsklassenraad. Zoals we hierboven reeds schreven, bestaat deze toelatingsklassenraad, voor wat het onderwijzend personeel betreft, uit alle leerkrachten die aan de leerling in kwestie zullen lesgeven in het 2de leerjaar van de graad. Hij kan dan ook pas samenkomen van zodra bekend is welke leerkrachten aan de leerling zullen lesgeven.

5.3.3 *Tekorten voor bepaalde programmaonderdelen*

De “tekorten voor bepaalde programmaonderdelen in het eerste leerjaar moeten worden weggewerkt vóór het einde van het tweede leerjaar van de graad in kwestie”. De voltallige toelatingsklassenraad beslist autonoom welke programmaonderdelen van het 1ste leerjaar van de graad de leerling opnieuw moet doen. Dit kunnen vakken zijn, maar ook vakonderdelen. Het overleg met de delibererende klassenraad van het structuuronderdeel waaruit de leerling komt, zal hierbij sterk richtinggevend zijn. Aangezien de leerkrachten van deze klassenraad de leerling een schooljaar lang hebben opgevolgd, hebben zij best zicht op de tekorten die nog moet worden weggewerkt.

5.3.4 *Uitreiking van een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling*

In het 1ste leerjaar van de graad in kwestie “komt het attest van lesbijwoning als regelmatige leerling komt in de plaats van een oriënteringsattest”:

- Voor het attest van lesbijwoning als regelmatige leerling gebruikt de delibererende klassenraad het model in [bijlage 10](#) van de [ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999](#).
- Op het proces-verbaal wordt bij de verleende studiebewijzen vermeld dat de leerling een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling krijgt. Hiertoe moet in het verplichte model van proces-verbaal een aparte categorie worden toegevoegd, nl. “leerlingen waarvoor geen formele beslissing door de delibererende klassenraad wordt genomen”.⁵ Deze categorie moet enkel op het model van het proces-verbaal voorzien worden indien er effectief één of meerdere attesten van lesbijwoning als regelmatige leerling worden uitgereikt.
- Enkel een oriënteringsattest B of C kan door de ouders betwist worden. Tegen de uitreiking van een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling is geen beroep mogelijk.

5.3.5 *Overgang van een leerling die vóór het einde van het 2de leerjaar overstapt naar een structuuronderdeel waar die afwijking niet geldt*

Als een leerling, die van deze afwijking gebruik maakt, vóór het einde van het 2de leerjaar overstapt naar een structuuronderdeel waar die afwijking niet geldt, dan zal de delibererende klassenraad van het 1ste leerjaar van de graad in de loop van het schooljaar alsnog een oriënteringsattest uitreiken. Voor de vermelding op het proces-verbaal gelden specifieke richtlijnen.⁶

5.3.6 *Beslissing van de delibererende klassenraad van het 2de leerjaar van de graad*

- Bij het uitreiken van een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling zal op het einde van het schooljaar dat daarop volgt de delibererende klassenraad van het 2de leerjaar van de graad niet alleen een beslissing moeten nemen over dat leerjaar zelf, maar in feite ook over het 1ste leerjaar van de graad. De voorzitter van de klassenraad gaat na in welke mate de

⁵ [Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999](#), punt 10.2.5.2 en bijlage 17.

⁶ [Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999](#), punt 10.2.5.

leerkracht(en) van de in te halen vakonderdeel/delen van het 1ste leerjaar bij de begeleiding, evaluatie en deliberatie van de leerling worden betrokken; eventueel of ze als raadgevend lid dienen te worden toegevoegd.

- Als een leerling op het einde van het 2de leerjaar van de graad zijn tekorten uit het 1ste leerjaar heeft kunnen wegwerken, maar niet geslaagd is voor het 2de leerjaar, dan zal de delibererende klassenraad van het 2de leerjaar van de graad alsnog een oriënteringsattest A uitreiken voor het 1ste leerjaar van de graad. De leerling zal dan zowel op het proces-verbaal van het 1ste leerjaar van de graad in kwestie worden vermeld (onder de categorie “geslaagd”) als op het proces-verbaal van het 2de leerjaar van de graad (onder de categorie “niet geslaagd”).⁷

5.4 Gevolgen voor het schoolreglement

- Scholen die gebruik willen maken van deze regeling kunnen dit enkel na opname in het schoolreglement. Leerling en ouders moeten vooraf op de hoogte zijn dat een leerling op het einde van het 1ste leerjaar van een graad mogelijk een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling krijgt uitgereikt. Het schoolbestuur beslist over de formulering. In ons model van schoolreglement voorzien we in een tekstsuggestie. Het is niet mogelijk om in de loop van het schooljaar alsnog te beslissen om dit traject toe te passen.
- Indien een leerling in de loop van het 2de leerjaar overstapt naar een structuuronderdeel waar deze afwijking niet geldt, dan moet de delibererende klassenraad van het 1ste leerjaar van de graad alsnog een oriënteringsattest uitreiken. Indien dat een oriënteringsattest B of C is, is de kans reëel dat de leerling/ouders dit zullen betwisten. Het attest zal immers vaak als gevolg hebben dat de leerling verplicht wordt om te kiezen voor een structuuronderdeel dat hij in eerste instantie niet wou volgen of om het 1ste leerjaar van de graad over te zitten. Een school die gebruik maakt van deze afwijkingsmogelijkheid moet daartoe in het schoolreglement opnemen welke termijnen gelden om in beroep te gaan. Deze termijnen moeten vastgelegd worden rekening houdend met het principe van de redelijkheid. De termijnen zoals ze op dit moment gelden voor de betwisting van een beslissing van de delibererende klassenraad op het einde van het schooljaar, kunnen als redelijk worden beschouwd. In ons model van schoolreglement hebben we een tekstsuggestie opgenomen waarin gesteld wordt dat een eventuele beroepsprocedure binnen de 20 dagen wordt afgerond (zaterdag, zondag, wettelijke en reglementaire feestdagen niet meegerekend).

De leerling en zijn ouders worden vóór aanvang van het schooljaar best geïnformeerd over de gevolgen van een eventuele studieovergang in de loop van het schooljaar, zodat ze op het moment zelf niet voor verrassingen komen te staan.

5.5 Conclusie

Katholiek Onderwijs Vlaanderen heeft een aantal bedenkingen bij deze mogelijkheid tot afwijking van de toelatingsvoorwaarden:

- De toepassingsmodaliteiten kunnen aanleiding geven tot heel wat inhoudelijke en organisatorische moeilijkheden. Problematisch is vooral dat er nauwelijks mogelijkheden zijn om in het gewone lessenrooster ruimte te creëren om een individuele benadering van de leerling mogelijk te maken. De leerling wordt in het 2de leerjaar van de graad in kwestie immers van niets vrijgesteld.

⁷ [Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999](#), punt 10.2.5.

- De totstandkoming van de beslissing en de eventuele gevolgen ervan vragen de nodige tijd en kunnen in sommige gevallen planlast veroorzaken:
 - Het voorafgaand overleg tussen de voltallige toelatingsklassenraad en de delibererende klassenraad is een hele tijdsinvestering.
 - Bij een overgang in de loop van het 2de leerjaar naar een structuuronderdeel waarin het flexibel traject niet wordt toegepast, moet de delibererende klassenraad opnieuw samenkomen. De school kan hierdoor in de loop van het schooljaar met een beroepsprocedure tegen een eventueel B- of C-attest geconfronteerd worden.
- De regelgeving gaat ervan uit dat de leerling op het einde van het 2de leerjaar van de graad zijn tekorten uit het 1ste leerjaar heeft weggewerkt. Indien de delibererende klassenraad tot de vaststelling komt dat dit niet het geval is, dreigt de leerling vast te lopen.
- De delibererende klassenraad beslist autonoom over het al dan niet geslaagd zijn van de leerlingen. Op basis van gegevens m.b.t. de leerling en tot het vervolgonderwijs reikt de klassenraad de leerling een oriënteringsattest A, B of C uit en/of een specifiek studiebewijs. Bij moeilijke beslissingen kan een delibererende klassenraad bijkomend kiezen voor het geven van een vakantietaak of een waarschuwing. In vele gevallen is het nemen van een goede beslissing geen makkelijke opdracht. De mogelijkheid om ook een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling toe te kennen, maakt het deliberatieproces nog complexer. Voor de delibererende klassenraad van het 1ste leerjaar van een graad wordt het een hele uitdaging om te verantwoorden waarom ze een bepaalde beslissing neemt. Waar ligt bijvoorbeeld de grens tussen een oriënteringsattest B (met waarschuwing) en een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling?

Daarnaast is het zo dat dit flexibel traject voor een deel mikt op dezelfde doelgroep als de vrijstellingen voor leerlingen met tijdelijke leermoeilijkheden of -achterstanden (zie punt 3), met name ex-OKAN-leerlingen en leerlingen die rechtstreeks uit een ander landsgedeelte of het buitenland komen. Voor deze leerlingen zullen de vrijstellingsmogelijkheden in punt 3 vaak volstaan. Voor leerlingen die door ziekte of ongeval grote hoeveelheden leerstof hebben gemist, bestaat er dan weer andere regelgeving die voor een groot deel tegemoet komt aan hun specifieke behoeften (zie mededeling "[Zorg voor de zieke leerling in de secundaire school](#)" (MLER_126)). Bovendien zal het dossier van de leerling voor de meeste leerlingen voldoende gegevens bevatten op basis waarvan een prospectieve delibererende klassenraad een verantwoorde beslissing kan nemen.

Om deze redenen vindt Katholiek Onderwijs Vlaanderen dat in de meeste gevallen de voordelen van deze mogelijkheid niet opwegen tegen de nadelen ervan. Van alle flexibele trajecten vinden de directies dit traject het minst belangrijk.

6 Uitstellen van de studiebekrachtiging tot het einde van de graad voor alle leerlingen van een structuuronderdeel

In de vorige punten hebben de flexibele trajecten steeds betrekking op individuele leerlingen. Dit traject houdt in dat een school vóór de start van het schooljaar beslist om voor **alle** leerlingen van een bepaald structuuronderdeel te kiezen voor graadevaluatie. De delibererende klassenraad wordt uitgesteld tot het einde van het 2de leerjaar van de graad. Dit kan in de eerste graad B-stroom en in uitzonderlijke gevallen in de tweede en derde graad. Graadevaluatie is niet mogelijk in de eerste graad A. Op het einde van het 1ste leerjaar van de graad krijgen alle leerlingen een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling.

6.1 Wetgeving

- [Besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2002](#) betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs, art. 38bis
“Het schoolbestuur beslist of de school gebruikmaakt van de bepalingen van dit artikel. Op grond van specifieke onderwijskundige of organisatorische argumenten en met het oog op het aanbieden van meer individuele leertrajecten, kan voor een bepaald structuuronderdeel worden afgeweken van de bepalingen in artikel 37 en 38, ten einde de delibererende klassenraad in de eerste, de tweede respectievelijk de derde graad uit te stellen tot het einde van het tweede leerjaar van de graad in kwestie.
In voorkomend geval :
1° wordt, in afwijking van artikel 40, de uitreiking van een oriënteringsattest in het eerste leerjaar van de graad in kwestie vervangen door de uitreiking van een attest van regelmatige lesbijwoning, dat van rechtswege toelating verleent tot het tweede leerjaar van die graad voor zover in dat leerjaar wordt gebruikgemaakt van de bepalingen van dit artikel. Desbetreffende toelating van rechtswege geldt in de eerste graad enkel voor overstap van het eerste leerjaar naar het tweede leerjaar binnen de A- respectievelijk de B-stroom;
2° beslist de delibererende klassenraad van het eerste leerjaar van de graad in kwestie alsnog om een oriënteringsattest toe te kennen aan elke leerling die het leerjaar heeft beëindigd en die vóór het einde van de graad binnen dezelfde of een andere school overstapt hetzij naar een structuuronderdeel waarvoor niet gebruikgemaakt wordt van de bepalingen van dit artikel, hetzij van de A- naar de B-stroom of omgekeerd in de eerste graad. Bij de toekenning van een oriënteringsattest A in het eerste leerjaar A of het eerste leerjaar B wordt een getuigschrift van basisonderwijs gevoegd, voor zover de leerling dat nog niet in zijn bezit heeft. Tegen een beslissing van de delibererende klassenraad in de loop van het schooljaar die door de betrokken personen wordt betwist, kan beroep worden ingesteld overeenkomstig de procedure als vermeld in artikel 68 tot en met 74, met dien verstande dat de inrichtende macht van de betrokken onderwijsinstelling, rekening houdend met het principe van de redelijkheid, zelf de termijnen bepaalt die inherent zijn aan deze procedure;
3° wordt, in afwijking van artikel 41, op het einde van het tweede leerjaar A of tweede leerjaar B aan elke leerling, voor zover hij het nog niet in zijn bezit heeft, een getuigschrift van basisonderwijs uitgereikt indien de leerling dat tweede leerjaar A of tweede leerjaar B met vrucht heeft beëindigd.”
- [Besluit van de Vlaamse Regering van 15 juli 2022](#) over de organisatie van het secundair onderwijs, wat leerlingen betreft, art. 59
Uit het hanteren van toelatingsvoorwaarden per leerjaar volgt automatisch leerjaarevaluatie met aansluitende studiebekrachtiging. Uit het hanteren van toelatingsvoorwaarden per graad in de eerste graad B-stroom of, in uitzonderlijke gevallen, in de tweede of derde graad volgt automatisch graadevaluatie met aansluitende studiebekrachtiging.
- [Besluit van de Vlaamse Regering van 15 juli 2022](#) over de organisatie van het secundair onderwijs, wat leerlingen betreft, art. 74, 2°
De studiebekrachtiging in de vorm van de toekenning van een attest is als volgt:
2° attest van lesbijwoning als regelmatige leerling:
a) in het eerste leerjaar B van de eerste graad, het eerste leerjaar van de tweede of derde graad van een structuuronderdeel met graadevaluatie. Het attest van lesbijwoning als regelmatige leerling komt in de plaats van een oriënteringsattest. Als de leerling echter overstapt binnen een graad van een structuuronderdeel met graadevaluatie naar een

structuuronderdeel zonder graadevaluatie, wordt alsnog over het eerste leerjaar van die graad een oriënteringsattest toegekend volgens de beslissing van de klassenraad;

- [Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999](#) betreffende structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs, punt 10.1.2.

6.2 Doelgroep

Het schoolbestuur zal moeten beslissen welke structuuronderdelen in aanmerking komen voor het uitstellen van de studiebekrachtiging tot het einde van de graad. Hoewel het ook kan in de tweede en derde graad, leent de eerste graad B-stroom zich hiertoe duidelijk meer dan de structuuronderdelen van de tweede en derde graad. De eerste graad B-stroom vervult een brugfunctie tussen het basisonderwijs en de tweede graad. Een uitstel van studiebekrachtiging versterkt de eigenheid van de eerste graad B-stroom, waarbij de klemtoon ligt op observatie en oriëntatie.

In de eerste graad kan dit flexibel traject enkel toegepast worden in de B-stroom. Graadevaluatie is vanaf schooljaar 2022-2023 niet meer mogelijk in de eerste graad A-stroom. In de tweede en derde graad zijn er veel studierichtingen. Hoewel de regelgeving als uitgangspunt neemt dat de leerling in hetzelfde structuuronderdeel blijft, zijn er in de praktijk heel wat studieveranderingen mogelijk binnen dezelfde graad, gezien de ruime toelatings- en overgangsvoorwaarden in de huidige regelgeving, zeker in de tweede graad. Dit maakt een uitstel van studiebekrachtiging in de tweede en derde graad minder evident.

Indien in de tweede en derde graad gekozen wordt voor een beperkt aantal structuuronderdelen, moet goed nagedacht worden over de consequenties die dat heeft voor de leerlingenstromen. Indien bijvoorbeeld beslist wordt om in de tweede graad enkel voor de studierichtingen van de domeinoverschrijdende doorstroomfinaliteit (aso) te kiezen voor een uitstel van studiebekrachtiging, dan kunnen deze leerlingen op basis van een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling het daaropvolgende schooljaar niet als regelmatige leerling worden toegelaten tot het 2de leerjaar van de tweede graad domeingebonden doorstroomfinaliteit, dubbele finaliteit of arbeidsmarktfinaliteit (tso, kso of bso). Willen zij die overstap toch maken, dan zal de delibererende klassenraad van het 1ste leerjaar van de tweede graad aso opnieuw moeten samenkomen om alsnog een oriënteringsattest uit te reiken.

6.3 Specifieke voorwaarden

6.3.1 *Delibererende klassenraad op het einde van het 1ste leerjaar van de graad?*

- Een delibererende klassenraad beslist over het al dan niet geslaagd zijn van de leerlingen. In die zin is er op het einde van het 1ste leerjaar van de graad geen delibererende klassenraad. De studiebekrachtiging wordt immers voor alle leerlingen uitgesteld tot het einde van de graad. Toch moet er sowieso een klassenraad georganiseerd worden die een aantal taken op zich neemt die normaal door de delibererende klassenraad worden opgenomen, m.n. het uitreiken van een attest (i.c. een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling aan alle leerlingen) en het opstellen van een proces-verbaal (zie punt 6.3.2). Deze klassenraad zal daarnaast op basis van de beschikbare gegevens al advies kunnen geven over de invulling van de leertrajecten van al deze leerlingen tijdens het 2de leerjaar van de graad. De begeleidende klassenraad van het 2de leerjaar van de graad zal deze bij het begin van het daaropvolgende schooljaar verder concretiseren.
- Dit flexibel traject versterkt de gradenstructuur en neemt als uitgangspunt dat de leerling hetzelfde structuuronderdeel blijft volgen. Het traject geeft de leerling twee schooljaren de tijd

om de leerplandoelen van de graad te bereiken en houdt er rekening mee dat leerlingen kunnen groeien. Toch kan in uitzonderlijke gevallen afgeweken worden van dit uitgangspunt:

- Eerste graad B-stroom
Normaal gezien gaat een leerling van het 1ste leerjaar B naar het 2de leerjaar B. Indien de ouders zelf vragende partij zijn, kan hiervan afgeweken worden. De delibererende klassenraad van het 1ste leerjaar B kan een oriënteringsattest A (al dan niet met beperkingen) uitreiken, zodat de leerling aan de toelatingsvoorwaarden van het 2de leerjaar A voldoet. Naast dit A-attest is ook een gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad van het 2de leerjaar A vereist. Indien de leerling nog niet in het bezit is van een getuigschrift van basisonderwijs krijgt hij dat op dat moment ook.
- Tweede en derde graad
Een overstap naar een andere studierichting bij de overgang van het 1ste naar het 2de leerjaar van de tweede of de derde graad is mogelijk op voorwaarde dat de leerling aan de toelatingsvoorwaarden voldoet. In de tweede graad zijn deze vrij open geformuleerd. In de derde graad is dat minder het geval en zal vaker een gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad nodig zijn.
- Binnen dit flexibel traject is het **niet** mogelijk om het 1ste leerjaar van de graad in hetzelfde structuuronderdeel over te zitten.

6.3.2 *Uitreiking van een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling*

In het 1ste leerjaar B en in 1ste leerjaar van de tweede en derde graad met graadevaluatie komt het attest van lesbijwoning als regelmatige leerling in de plaats van het oriënteringsattest:

- Voor het attest van lesbijwoning als regelmatige leerling gebruikt de delibererende klassenraad het model in bijlage 10 van de [ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999](#).
- Op het proces-verbaal wordt bij de verleende studiebewijzen vermeld dat de leerling een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling krijgt. Hiertoe moet in het verplichte model van proces-verbaal een aparte categorie worden toegevoegd, nl. “leerlingen waarvoor geen formele beslissing door de delibererende klassenraad wordt genomen”.⁸

6.3.3 *Overgang van leerling die vóór het einde van het 2de leerjaar overstapt naar een structuuronderdeel waar die afwijking niet geldt*

Als een leerling, die een structuuronderdeel volgt waar van deze afwijking gebruik wordt gemaakt, vóór het einde van het 2de leerjaar overstapt naar een structuuronderdeel waar die afwijking niet geldt, dan zal de delibererende klassenraad van het 1ste leerjaar van de graad in de loop van het schooljaar alsnog een oriënteringsattest uitreiken. Voor de vermelding op het proces-verbaal gelden specifieke richtlijnen.⁹

6.3.4 *Beslissing van de delibererende klassenraad van het 2de leerjaar van de graad*

Op het einde van het 2de leerjaar van de graad zal de delibererende klassenraad niet alleen een beslissing moeten nemen over dat leerjaar zelf, maar in feite ook over het 1ste leerjaar van de graad. De voorzitter van de klassenraad gaat na in welke mate de leerkracht(en) van de in te

⁸ [Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999](#), punt 10.2.5 en bijlage 17.

⁹ [Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999](#), punt 10.2.5.

halen vakonderdeel/delen van het 1ste leerjaar bij de begeleiding, evaluatie en deliberatie van de leerling worden betrokken; eventueel of ze als raadgevend lid dienen te worden toegevoegd.

Indien de leerling nog niet in het bezit is van het getuigschrift van basisonderwijs reikt de delibererende klassenraad van het 2de leerjaar B dit getuigschrift uit nadat de leerling het 2de leerjaar B met vrucht heeft beëindigd.

Indien een leerling op het einde van het 2de leerjaar van de graad een oriënteringsattest C behaalt, zal hij als regelmatige leerling dit leerjaar overzitten.

6.4 Gevolgen voor het schoolreglement

- Scholen die gebruik willen maken van graadevaluatie kunnen dit enkel na opname in het schoolreglement. Leerling en ouders moeten vooraf op de hoogte zijn dat de delibererende klassenraad op het einde van het schooljaar voor hun kind geen beslissing zal nemen en enkel een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling wordt uitgereikt. Het schoolbestuur beslist over de formulering. In ons model van schoolreglement hebben we een tekstsuggestie opgenomen die focust op de B-stroom in de eerste graad. Het is niet mogelijk om in de loop van het schooljaar alsnog te beslissen om dit traject toe te passen.
- Een school die gebruik maakt van deze afwijkmogelijkheid moet in het schoolreglement ook opnemen welke termijnen gelden om in beroep te gaan indien de leerling vlak vóór of in de loop van het 2de leerjaar overstapt naar een structuuronderdeel waar die afwijking niet geldt en de delibererende klassenraad van het 1ste leerjaar van de graad alsnog een oriënteringsattest B of C toekent. Deze termijnen moeten vastgelegd worden rekening houdend met het principe van de redelijkheid. Hier geldt dezelfde redenering als in punt 5.4.

6.5 Conclusie

Deze afwijking is gestoeld op het versterken van de gradenstructuur. De tegenspraak die kan bestaan tussen leerplan (graadgebonden) en deliberatievraag (leerjaargebonden) wordt weggewerkt. Voor de leerlingen wordt een traject uitgetekend dat zich uitspreidt over de volledige graad.

Aangezien de eerste graad een brugfunctie heeft tussen het basisonderwijs en de tweede graad, kan uitstel van studiebekrachtiging de eigenheid van de eerste graad versterken. De B-stroom van de eerste graad neemt hierin een bijzondere positie in. Een uitstel van studiebekrachtiging kan voor leerzwakke of leervertraagde leerlingen meer kansen bieden op succeservaring en hun zelfbeeld positief beïnvloeden. Een aantal van hen zou zonder dit flexibel traject een oriënteringsattest C krijgen.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen is voorstander van een toepassing van dit flexibel traject in de B-stroom van de eerste graad.

7 Vrijstellingen voor leerlingen met een topkunstenstatuut

Dit flexibel traject houdt in dat een voltallige klassenraad kan beslissen om leerlingen met een topkunstenstatuut vrij te stellen van bepaalde onderdelen van de vorming. Deze leerlingen kunnen vrijgesteld worden van vakken of vakonderdelen en zijn - afhankelijk van het type topkunstenstatuut - al dan niet tijdens de vrijgestelde periodes aanwezig op school.

7.1 Wetgeving

- [Codex Secundair Onderwijs](#), art. 136/3

“ §1. Het schoolbestuur kan op grond van specifieke onderwijskundige argumenten en met het oog op het aanbieden van meer individuele leertrajecten, beslissen om voor een leerling of leerlingengroep af te wijken van de voorwaarde, vermeld in artikel 252, § 1, a), 2), onder de volgende modaliteiten:

1° het individueel vrijstellen van het volgen van bepaalde onderdelen van de vorming van een bepaald structuuronderdeel gedurende een deel of het geheel van het schooljaar voor een leerling met topkunstenstatuut teneinde, tijdens die vrijgestelde periodes, zijn artistieke talenten verder te ontwikkelen, mits de toelatings- of begeleidende klassenraad, naargelang van het geval, een gunstige beslissing neemt én mits akkoord van de betrokken personen;

2° in voorkomend geval :

a) bestaat de toelatingsklassenraad, voor wat het onderwijzend personeel betreft en in afwijking op de vigerende regelgeving, uit alle leden van het structuuronderdeel waarvoor de leerling opteert;

b) moet voorafgaandelijk een selectiecommissie aan de leerling het topkunstenstatuut A, indien de leerling opteert voor een structuuronderdeel van het kunstsecundair onderwijs, of het topkunstenstatuut B, indien de leerling opteert voor een structuuronderdeel van het algemeen, het technisch of het beroepssecundair onderwijs, hebben toegekend;

c) worden individuele vrijstellingen schriftelijk en gemotiveerd vastgelegd;

d) doen individuele vrijstellingen geen afbreuk aan de studiebekrachtiging;

e) vindt de talentontwikkeling plaats :

- bij topkunstenstatuut A : via individueel onderricht binnen de school of in een artistieke leercontext buiten de school, verstrekt door een aan de school externe deskundige lesgever die eventueel fungeert in het stelsel van voordrachtgever of onderwijs;

- bij topkunstenstatuut B : via individueel onderricht in een artistieke leercontext buiten de school, verstrekt door een aan de school externe deskundige lesgever die eventueel personeelslid is van een instelling voor hoger kunstonderwijs of deeltijds kunstonderwijs.

§ 2. Met het oog op de samenstelling van de selectiecommissie leggen de ministers, bevoegd voor onderwijs en cultuur, een pool aan van specialisten uit het hoger kunstonderwijs en het professionele kunstenlandschap.

De selectiecommissie stelt een intern werkreglement op en bepaalt de selectiecriteria die ze hanteert, waaronder alleszins het talentenprofiel van de leerling en het kwalitatief niveau van de externe lesgever of van de context.

De selectiecommissie komt eenmaal per jaar samen om te beslissen over alle ingediende schriftelijke en gemotiveerde aanvragen van de betrokken personen tot toekenning van het topkunstenstatuut. Daartoe moeten de aanvragen uiterlijk 1 april van het voorafgaand schooljaar worden ingediend. Onverminderd het in het eerste lid gestelde, gebeurt de effectieve samenstelling van de selectiecommissie in functie van de aard van de te beoordelen artistieke talenten van de leerling in kwestie.

§ 3. De selectiecommissie kan bijkomend het recht verlenen aan de leerling om maximaal 90 halve lesdagen per schooljaar gewettigd afwezig te zijn op school, teneinde deel te nemen aan wedstrijden, stages, masterclasses of andere school-extramurale activiteiten die rechtstreeks aanleunen bij de artistieke discipline van de leerling.

§ 4. Het topkunstenstatuut geldt voor één schooljaar en is, na aanvraag, hernieuwbaar.”

- Ministeriële omzendbrief SO/2005/04 van 8 juli 2005 betreffende afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs, punt 2.2.9.2.

7.2 Doelgroep

De overheid wil leerlingen met uitzonderlijke artistieke talenten die over een topkunstenstatuut beschikken, faciliteiten geven zodat ze hun topkunstbeoefening kunnen combineren met hun studies. Dergelijke leerlingen kunnen - na een principiële beslissing van het schoolbestuur - individueel vrijgesteld worden van het volgen van bepaalde onderdelen van de vorming van een bepaald structuuronderdeel gedurende een deel of het geheel van het schooljaar.

7.3 Specifieke voorwaarden

De volgende voorwaarden zijn dezelfde als de voorwaarden voor cognitief sterk functionerende leerlingen en voor leerlingen met tijdelijke leermoeilijkheden of -achterstanden (zie punt 3.3):

- Een leerling kan worden vrijgesteld van onderdelen van een structuuronderdeel “*gedurende een deel of het geheel van het schooljaar*”.
- Vrijstellingen worden toegekend door de “*toelatings- of begeleidende klassenraad, naargelang van het geval*”. In het geval van de toelatingsklassenraad moet die voltallig zijn.
- De individuele vrijstellingen doen “*geen afbreuk aan de studiebekrachtiging*”.
- Er is een uitdrukkelijk akkoord van de ouders nodig.
- De vrijstellingen worden “*schriftelijk en gemotiveerd vastgelegd*”.

Daarnaast gelden nog een aantal andere voorwaarden:

- Een leerling kan worden vrijgesteld “*van het volgen van bepaalde onderdelen van de vorming van een bepaald structuuronderdeel*”. Dit kunnen vakken of vakonderdelen zijn, met schoolafwezigheid gedurende bepaalde periodes van de lesweek. De leerling kan m.a.w. worden vrijgesteld van een volledig vak. In de meeste gevallen zal de leerling wekelijks op één of meerdere momenten afwezig zijn om individueel onderricht te kunnen krijgen. Dit wordt dan structureel ingebouwd in de lessenrooster van de leerling.
- Vooraf moet een *selectiecommissie* aan de leerling het topkunstenstatuut A of B hebben toegekend. De selectiecommissie wordt samengesteld door de ministers, bevoegd voor onderwijs en cultuur. De commissie hanteert selectiecriteria, waaronder alleszins het talentenprofiel van de leerling en het kwalitatief niveau van de externe lesgever of van de context.
 - Voor leerlingen met een *topkunstenstatuut A* (enkel voor leerlingen uit het kso) gebeurt de talentontwikkeling via individueel onderricht binnen de school of in een artistieke leercontext buiten de school en wordt dit verstrekt door een aan de school externe deskundige lesgever die eventueel fungeert in het stelsel van voordrachtgever of die personeelslid is van een instelling voor hoger kunstonderwijs of deeltijds kunstonderwijs.
 - Voor leerlingen met een *topkunstenstatuut B* (voor leerlingen uit het aso, tso of bso) kan de talentontwikkeling enkel via individueel onderricht in een artistieke leercontext buiten de school gebeuren. Dit wordt verstrekt door een aan de school externe deskundige lesgever die eventueel personeelslid is van een instelling voor hoger kunstonderwijs of deeltijds kunstonderwijs.
- Om een topkunstenstatuut te krijgen, moeten de ouders “*uiterlijk 1 april van het voorafgaand schooljaar*” een schriftelijke en gemotiveerde aanvraag indienen bij AgODi (Agentschap voor Onderwijsdiensten) - Scholen Secundair Onderwijs - Koning Albert II laan 15 1210 Brussel

Er is geen standaardformulier voorzien om een topkunstenstatuut aan te vragen. Het aanvraagdossier moet zeker volgende elementen bevatten:

- overzicht van de schoolloopbaan van de leerling;
- de cultuurdiscipline (bv. muziek - viool);
- de voorziene aard en duur van de activiteiten tijdens de vrijgekomen lessen;
- gegevens over de externe lesgever waar de leerling aanvullend les volgt;
- wat de leerling tot op heden heeft gedaan in het kader van de cultuurdiscipline (soort van cv met bv. waar en hoelang bepaalde lessen werden gevolgd, eventuele deelnames aan bepaalde wedstrijden, een demo ...).

AgODi kan na het insturen van het aanvraagdossier contact opnemen om bijkomende elementen op te vragen.

De selectieprocedure voorziet dat de jury de kandidaten hoort. Ouders worden hier tijdig van op de hoogte gesteld. In ieder geval gaan de gesprekken pas na de afsluitdatum van 1 april door. Het is mogelijk dat de leerling ter plaatste voor de jury een stuk moet spelen. De leerling kan zich door één of twee personen laten bijstaan (bv. de ouders).

- Een *“topkunstenstatuut geldt voor één schooljaar”*. Een eventuele aanvraag moet elk jaar worden hernieuwd.
- De selectiecommissie kan *“bijkomend het recht verlenen aan de leerling om maximaal 90 halve lesdagen per schooljaar gewettigd afwezig te zijn op school, teneinde deel te nemen aan wedstrijden, stages, masterclasses of andere school-extramurale activiteiten die rechtstreeks aanleunen bij de artistieke discipline van de leerling”*. De beslissing van de selectiecommissie kan van leerling tot leerling verschillen.

De vraag of een leerling wordt vrijgesteld in het kader van een flexibel traject dan wel of hij afwezig is om deel te nemen aan wedstrijden, stages, masterclasses of andere school-extramurale activiteiten heeft gevolgen voor de evaluatie en deliberatie van de leerling:

- Bij een vrijstelling komt individueel onderricht in de plaats van de onderdelen waarvan de leerling wordt vrijgesteld. Voor deze onderdelen wordt de leerling niet geëvalueerd.
- Bij een afwezigheid in het kader van schoolexterne activiteiten wordt de leerling niet vrijgesteld. Vooraf worden afspraken met de leerling gemaakt op welke manier de gemiste leerstof wordt ingehaald.

7.4 Gevolgen voor het schoolreglement

Katholiek Onderwijs Vlaanderen is van mening dat scholen die gebruik maken van de bovenstaande vrijstellingsmogelijkheid de leerlingen en ouders hierover moeten informeren via het schoolreglement. In ons model van schoolreglement verwijzen we naar deze vrijstellingsmogelijkheid.

7.5 Conclusie

Katholiek Onderwijs Vlaanderen heeft geen fundamentele bedenkingen bij deze vrijstellingsmogelijkheid. Leerlingen zullen er slechts zeer uitzonderlijk voor in aanmerking komen.

8 Vrijstellingen voor leerlingen met een topsportstatuut

Dit flexibel traject houdt in dat een voltallige klassenraad kan beslissen om leerlingen met een topsportstatuut vrij te stellen van bepaalde onderdelen van de vorming. Deze leerlingen kunnen

vrijgesteld worden van vakken of vakonderdelen en zijn tijdens de vrijgestelde periodes niet aanwezig op school. Dit flexibel traject is mogelijk voor de disciplines gymnastiek (artistiek gymnastiek), paardrijden (eventing, jumping en dressuur), tennis, triatlon en voetbal en **hockey (discipline veldhockey)**.

8.1 Wetgeving

- [Codex Secundair Onderwijs](#), art. 136/5
“§ 1. Het schoolbestuur kan op grond van specifieke onderwijskundige argumenten en met het oog op het aanbieden van meer individuele leertrajecten, beslissen om voor een leerling of leerlingengroep af te wijken van de voorwaarde, vermeld in artikel 252, § 1, a), 2), onder de volgende modaliteiten :
1° het individueel vrijstellen van het volgen van bepaalde onderdelen van de vorming van een bepaald structuuronderdeel gedurende een deel of het geheel van het schooljaar voor een leerling met topsportstatuut, toegekend overeenkomstig het topsportconvenant dat is gesloten tussen de onderwijs- en de sportsector, teneinde tijdens die vrijgestelde periodes zijn sportieve talenten verder te ontwikkelen, mits de toelatings- of begeleidende klassenraad, naargelang van het geval, een gunstige beslissing neemt en mits akkoord van de betrokken personen;
2° in voorkomend geval :
a) moet het topsportstatuut zijn toegekend in een sporttak die in aanmerking komt voor de toepassing van dit artikel zoals bepaald door de Vlaamse Regering;
b) moet, vermits de talentontwikkeling plaats vindt via onderricht door een schoolexterne lesgever binnen de school of in een sportieve leercontext buiten de school, de betrokken unisportfederatie desbetreffende context of lesgever als voldoende kwalitatief beschouwen;
c) is het structuuronderdeel in kwestie geen structuuronderdeel met in de benaming de component "topsport";
d) bestaat de toelatingsklassenraad, voor wat het onderwijzend personeel betreft en in afwijking op de vigerende regelgeving, uit alle leden van het structuuronderdeel waarvoor de leerling opteert;
e) worden individuele vrijstellingen schriftelijk en gemotiveerd vastgelegd;
f) doen individuele vrijstellingen geen afbreuk aan de studiebekrachtiging;
g) kan na overleg met, in voorkomend geval, de externe lesgever en met de betrokken personen, het individueel leertraject door de begeleidende klassenraad worden bij gestuurd of eventueel zelfs beëindigd indien de schoolresultaten negatief evolueren.
§ 2. Het topsportstatuut geldt voor één schooljaar en is, na aanvraag, hernieuwbaar.”
- [Besluit van de Vlaamse Regering van 15 juli 2022](#) over de organisatie van het secundair onderwijs, wat leerlingen betreft van, art. 84
“De volgende sporttakken komen in aanmerking voor het aanbieden van meer individuele leertrajecten aan leerlingen met topsportstatuut, vermeld in artikel 136/5 van de [Codex Secundair Onderwijs](#) van 17 december 2010:
1° gymnastiek (artistieke gymnastiek);
1° /1 hockey (discipline veldhockey);
2° paardrijden (disciplines eventing, jumping en dressuur);
3° tennis;
4° triatlon;
5° voetbal.”

- [Ministeriële omzendbrief SO/2005/04 van 8 juli 2005](#) betreffende afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs, punt 2.2.9.1.

8.2 Doelgroep

De overheid wil leerlingen met uitzonderlijke sportieve talenten die over een topsportstatuut beschikken, faciliteiten geven zodat ze hun topsportbeoefening kunnen combineren met hun studies. Dergelijke leerlingen kunnen - na een principiële beslissing van het schoolbestuur - individueel vrijgesteld worden van het volgen van bepaalde onderdelen van de vorming van een bepaald structuuronderdeel gedurende een deel of het geheel van het schooljaar.

8.3 Specifieke voorwaarden

De volgende voorwaarden zijn dezelfde als de voorwaarden voor cognitief sterk functionerende leerlingen en voor leerlingen met tijdelijke leerproblemen of -achterstanden (zie punt 3.3):

- Een leerling kan worden vrijgesteld van onderdelen van een structuuronderdeel *“gedurende een deel of het geheel van het schooljaar”*.
- Vrijstellingen worden toegekend door de *“toelatings- of begeleidende klassenraad, naargelang van het geval”*. In het geval van de toelatingsklassenraad moet die voltallig zijn.
- De individuele vrijstellingen doen *“geen afbreuk aan de studiebekrachtiging”*.
- Er is een uitdrukkelijk akkoord van de ouders nodig.
- De vrijstellingen worden *“schriftelijk en gemotiveerd vastgelegd”*.

Daarnaast gelden nog een aantal andere voorwaarden:

- Een leerling kan worden vrijgesteld *“van het volgen van bepaalde onderdelen van de vorming van een bepaald structuuronderdeel”*. Dit kunnen vakken of vakonderdelen zijn, met schoolafwezigheid gedurende bepaalde periodes van de lesweek. De leerling kan m.a.w. worden vrijgesteld van een volledig vak. In de meeste gevallen zal de leerling wekelijks op één of meerdere momenten afwezig zijn om zijn sportieve talenten verder te ontwikkelen. Dit wordt dan structureel ingebouwd in de lessenrooster van de leerling.
- De leerling moet in het bezit zijn van een *“topsportstatuut, toegekend overeenkomstig het topsportconvenant dat is gesloten tussen de onderwijs- en de sportsector”* én *“het topsportstatuut moet toegekend in een sporttak die in aanmerking komt voor de toepassing van dit artikel zoals bepaald door de Vlaamse Regering”*. De Vlaamse Regering heeft voorlopig de disciplines gymnastiek (artistieke gymnastiek), **hockey (discipline veldhockey)**, paardrijden (disciplines eventing, jumping en dressuur), tennis, triatlon en voetbal aangeduid. De andere sportfederaties hebben eveneens de kans om een dossier in te dienen bij Sport Vlaanderen waardoor in de toekomst ook andere disciplines in aanmerking komen.
- Voor dit flexibel traject werd in een proefproject (zie Addendum bij het Globaal Topsportconvenant) een afzonderlijk topsportstatuut gecreëerd voor de schooljaren 2015-2016 en 2016-2017 namelijk het *“topsportstatuut A: flexibel traject buiten de topsportschool”*. Als werkterm wordt sindsdien de term *“topsportstatuut F”* gebruikt.
- Tijdens de vrijgestelde periodes ontwikkelt de leerling zijn sportieve talenten via onderricht door een schoolexterne lesgever binnen de school of in een sportieve leercontext buiten de school. De lesgever of de context moet door de betrokken sportfederatie als voldoende kwalitatief beschouwd worden.

- De leerling mag niet ingeschreven zijn in een studierichting met in de benaming de component “topsport”.
- Een “*topsportstatuut geldt voor één schooljaar*”. Een eventuele aanvraag moet elk jaar worden hernieuwd.
- Indien de schoolresultaten negatief evolueren, kan de begeleidende klassenraad - na overleg met de betrokken personen en de externe lesgever - beslissen om het flexibel traject bij te sturen of te beëindigen.

Deze vrijstellingsmogelijkheid staat los van de afwezigheden waarop leerlingen met een topsportstatuut sowieso recht hebben om te kunnen deelnemen aan toernooien, intensieve trainingsperiodes of stages (zie punt 2.1.3 van de [ministeriële omzendbrief SO/2005/04](#) over afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs). Dit onderscheid heeft gevolgen voor de evaluatie en deliberatie van de leerling:

- Bij een vrijstelling komen sportactiviteiten in de plaats van de onderdelen waarvan de leerling wordt vrijgesteld. Voor deze onderdelen wordt de leerling niet geëvalueerd.
- Bij een afwezigheid in het kader van toernooien, intensieve trainingsperiodes of stages wordt de leerling niet vrijgesteld. Vooraf worden afspraken met de leerling gemaakt op welke manier de gemiste leerstof wordt ingehaald.

8.4 Gevolgen voor het schoolreglement

Katholiek Onderwijs Vlaanderen is van mening dat scholen die gebruik maken van de bovenstaande vrijstellingsmogelijkheden de leerlingen en ouders hierover moeten informeren via het schoolreglement. In ons model van schoolreglement verwijzen we wel naar deze vrijstellingsmogelijkheid, maar formuleren we geen tekstsuggestie. Een school kan steeds een tekstsuggestie opvragen bij of een tekstvoorstel voorleggen aan de Dienst Lerenden.

8.5 Conclusie

Katholiek Onderwijs Vlaanderen heeft geen fundamentele bedenkingen bij deze vrijstellingsmogelijkheid. Leerlingen zullen er slechts zeer uitzonderlijk voor in aanmerking komen.

9 Flexibele trajecten voor leerlingen van een 7de leerjaar (Se-n-Se-opleiding)

Vanaf 1 september 2023 worden de benaming Se-n-Se van het technisch en kunstsecundair onderwijs vervangen door 7de leerja(a)r(en).

De onderstaande flexibele trajecten hebben als doel om de toegang tot en uitbouw van de 7de leerjaren (Se-n-Se-opleidingen) erg flexibel te maken.

9.1 Afwijking op de toelatingsvoorwaarden tot een 7de leerjaar

9.1.1 Wetgeving

- [Besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2002](#) betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs, art. 34ter:
“Het schoolbestuur beslist of de school gebruikmaakt van de bepalingen van dit artikel. Als aan volgend criterium is voldaan kan, op grond van specifieke onderwijskundige of organisatorische argumenten, voor een leerling worden afgeweken van de voorwaarden, vermeld in artikel 24 :

gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad op basis van elders verworven competenties of kwalificaties.”

Art. 24 van dit Besluit bepaalt de toelatingsvoorwaarden tot een 7de leerjaar (Se-n-Se-opleiding).

- [Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999](#) betreffende structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs, punt 9.2.17.1.4°.

9.1.2 Doelgroep

De toelatingsvoorwaarden voor een 7de leerjaar (Se-n-se opleiding) bepalen dat leerlingen kunnen worden toegelaten indien de toelatingsklassenraad op basis van een toelatingsproef een gunstige beslissing neemt. Scholen die van de afwijkingsmogelijkheid gebruik maken, kunnen ervoor kiezen om de leerlingen geen toelatingsproef te laten afleggen, maar de beslissing enkel te nemen op basis van elders verworven competenties (EVC) of kwalificaties (EVK). De toelatingsklassenraad beslist zelf op basis van welke informatie ze deze beslissing neemt. De toelating op basis van EVC/EVK veronderstelt dat de competenties die de leerling bij het begin van de opleiding nodig heeft om een redelijke slaagkans te hebben vooraf omschreven zijn. In de toekomst zullen deze startcompetenties in de leerplannen opgenomen worden.

9.1.3 Specifieke voorwaarde

De toelatingsklassenraad bestaat uit de directeur (of een afgevaardigde) en uit minstens drie leden van het onderwijzend personeel van het 7de leerjaar waarvoor de leerling kiest.

9.1.4 Gevolgen voor het schoolreglement

In het schoolreglement wordt normaal gezien nergens verwezen naar de toelatingsvoorwaarden van de verschillende structuuronderdelen. Een school die dit flexibel traject toepast, is niet verplicht om dit in het schoolreglement te vermelden, maar kan dit wel doen. In ons model van schoolreglement hebben we een tekstsuggestie opgenomen.

9.2 Vrijstellingen voor leerlingen van een 7de leerjaar (Se-n-Se-opleiding)

9.2.1 Wetgeving

- [Codex Secundair Onderwijs](#), art. 136
*“Het schoolbestuur kan op grond van specifieke onderwijskundige of organisatorische argumenten en met het oog op het aanbieden van meer individuele leertrajecten, beslissen om voor een leerling of een leerlingengroep af te wijken van de voorwaarde, vermeld in artikel 252, § 1, a), 2), onder de modaliteiten vermeld in 1°, 2° of 3° hierna.
2° Het individueel vrijstellen van het volgen van bepaalde onderdelen van de vorming van een optie, aangeduid als 7de leerjaar van het technisch of kunstsecundair onderwijs, mits de toelatingsklassenraad een gunstige beslissing neemt op basis van elders verworven competenties of kwalificaties.”*
Het artikel stelt dat kan afgeweken worden van de voorwaarde, vermeld in artikel 252, §1, a), 2). In dit artikel 252 wordt gesteld dat een regelmatige leerling *“het geheel van de vorming van het leerjaar werkelijk en regelmatig dient te volgen, behalve bij gewettigde afwezigheid”*.
- [Ministeriële omzendbrief SO/2005/04 van 8 juli 2005](#) betreffende afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs, punt 2.2.4.

9.2.2 Doelgroep

- Om vrijgesteld te kunnen worden van onderdelen van een 7de leerjaar (Se-n-Se-opleiding) op basis van elders verworven kwalificaties (EVK) moet de leerling kunnen aantonen dat leerdoelen die tot de opleiding behoren, al elders werden behaald. Dit kan bv. door de behaalde kwalificaties in een andere opleiding (binnen of buiten het onderwijs, in binnen- of buitenland) voor te leggen. Daaruit moet blijken dat hij de opleiding niet enkel gevolgd heeft, maar ook slaagde voor (onderdelen van) de opleiding.
- Ook elders verworven competenties (EVC) kunnen leiden tot vrijstellingen. Hiertoe zal de school onderzoeken of de competenties waarover de leerling beschikt, dezelfde zijn als de competenties die de leerlingen doorheen het 7de leerjaar (Se-n-Se-opleiding) moeten behalen conform het leerplan. De leerling moet bewijzen dat hij bepaalde van deze competenties al eerder heeft verworven. De school kan op basis van een vergelijking tussen de behaalde en nog te behalen competenties beslissen of de leerling vrijgesteld wordt voor delen van de opleiding. Een voorbeeld hiervan is het vrijstellen van stages of onderdelen ervan op basis van de werkervaring van de leerling.

9.2.3 Specifieke voorwaarden

- De beslissingsbevoegdheid ligt bij de toelatingsklassenraad. Deze bestaat uit de directeur (of een afgevaardigde) en uit minstens drie leden van het onderwijzend personeel.
- De school zal beslissen of de leerling tijdens de vrijgekomen uren al dan niet aanwezig moet zijn op school. Gezien doelstellingen en doelgroep is het logisch dat de leerlingen niet op school moeten zijn.

9.2.4 Gevolgen voor het schoolreglement

Katholiek Onderwijs Vlaanderen is van mening dat scholen die gebruik maken van deze vrijstellingsmogelijkheden de leerlingen hierover moeten informeren via het schoolreglement. In ons model van schoolreglement hebben we een tekstsuggestie opgenomen.

Soms gebeurt het dat een school hierover niets in het schoolreglement heeft opgenomen, maar op basis van één concrete vraag graag bij aanvang of in de loop van het schooljaar nog wil starten met dit flexibel traject. Dit kan op voorwaarde dat de school de betrokken leerlingen (i.c. alle leerlingen van het 7de leerjaar (Se-n-Se-opleiding)) op een andere manier inlicht over het feit dat ook zij in aanmerking komen voor dit flexibel traject (zie punt 3.4).

9.3 Spreiden van een 7de leerjaar (Se-n-Se-opleiding) over een dubbele studieduur

9.3.1 Wetgeving

- [Codex Secundair Onderwijs](#), art. 136
*“Het schoolbestuur kan op grond van specifieke onderwijskundige of organisatorische argumenten en met het oog op het aanbieden van meer individuele leertrajecten, beslissen om voor een leerling of een leerlingengroep af te wijken van de voorwaarde, vermeld in artikel 252, § 1, a), 2), onder de modaliteiten vermeld in 1°, 2° of 3° hierna.
3° Het spreiden van de vorming van een optie, aangeduid als 7de leerjaar van het technisch of kunstsecundair onderwijs, over het dubbele van de gebruikelijke studieduur. In voorkomend geval wordt enerzijds bij het einde van de gebruikelijke studieduur slechts een attest van regelmatige lesbijwoning uitgereikt en anderzijds voor de toepassing van de omkaderingsnormen voor de diverse personeelscategorieën, de bepaling van de werkingsmiddelen en de*

toepassing van het programmatie- of rationalisatieplan, de regelmatige leerling niet meer in aanmerking genomen op de tellingsdata die vallen buiten de gebruikelijke studieduur.”

Het artikel stelt dat kan afgeweken worden van de voorwaarde, vermeld in artikel 252, §1, a), 2). In dit artikel 252 wordt gesteld dat een regelmatige leerling “*het geheel van de vorming van het leerjaar werkelijk en regelmatig dient te volgen, behalve bij gewettigde afwezigheid*”.

- [Ministeriële omzendbrief SO/2005/04 van 8 juli 2005](#) betreffende afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs, punt 2.2.10.

9.3.2 Doelgroep

Dit flexibel traject mikt op leerlingen die al werken. Door het 7de leerjaar (Se-n-Se-opleiding) te spreiden over de dubbele studieduur wordt de combinatie van opleiding en werk beter combineerbaar.

9.3.3 Specifieke voorwaarden

- De reglementering bepaalt niet wie uiteindelijk beslist over de concrete spreiding. Het lijkt ons logisch te zijn dat de klassenraad betrokken wordt. De wijze waarop het lesprogramma wordt opgedeeld (periodes, vakken, ...) zal immers in functie van de haalbaarheid voor de leerling én voor de school worden vastgelegd.
- De eindbeslissing over het al dan niet geslaagd zijn wordt dan pas op het einde van de verdubbelde studieduur genomen. Op het einde van de gebruikelijke studieduur vindt wel al een tussentijdse evaluatie plaats over het deel van het lesprogramma dat de leerling effectief heeft afgewerkt. Die tussentijdse evaluatie wordt in de notulen van de deliberatie opgenomen en is een element bij de latere eindevaluatie. Op het proces-verbaal dat betrekking heeft op de gebruikelijke studieduur wordt, louter administratief, de leerling onder de categorie "niet geslaagd" vermeld en schrijft de school in de rubriek verleende studiebewijzen: "nihil, spreiding lesprogramma". De leerling krijgt bij het einde van de gebruikelijke studieduur een attest van lesbijwoning als regelmatige leerling.
- Voor afwezigheden die verband houden met het spreiden van een 7de leerjaar (Se-n-Se-opleiding) hanteert de school de code 'P'. Alle documenten die betrekking hebben op de spreiding van het lesprogramma worden per leerling ter beschikking gehouden van de verificatie- en inspectiediensten. Als de leerling op het einde van de verdubbelde studieduur niet geslaagd is, dan kan de leerling de opleiding overzitten. Met het akkoord van de school kan dat opnieuw met een spreiding van de opleiding.
- Voor de toepassing van de omkaderingsnormen voor de diverse personeelscategorieën, voor de bepaling van de werkingsmiddelen en voor de toepassing van het programmatie- en rationalisatieplan wordt de regelmatige leerling niet meer in aanmerking genomen op de tellingsdata die buiten de gebruikelijke studieduur vallen.

9.3.4 Gevolgen voor het schoolreglement

Katholiek Onderwijs Vlaanderen is van mening dat scholen die gebruik maken van de mogelijkheid tot spreiding van een 7de leerjaar (Se-n-Se-opleiding) de leerlingen hierover moeten informeren via het schoolreglement. In ons model van schoolreglement hebben we een tekstsuggestie opgenomen.

9.4 Conclusie

De drie mogelijkheden hebben als doel om de aantrekkingskracht van de 7de leerjaren (Se-n-Se-opleidingen) te verhogen en het makkelijker te maken om opleiding en werk te combineren. Katholiek Onderwijs Vlaanderen ondersteunt dit volledig.